

LEADER Achterhoek

gerealiseerde projecten 2016 - zomer 2021

50 ijzersterke
Achterhoekse
PROJECTEN!

provincie
Gelderland

Gemeente Oost Gelre · Oude IJsselstreek · Gemeente Aalten · Gemeente Winterswijk · Gemeente Berkelland · Gemeente Bronckhorst · Waterschap Rijn en IJssel · Gemeente Oost Gelre · Gemeente Doetinchem · Gemeente Berkelland · Gemeente Winterswijk

50 ijzersterke
Achterhoekse
PROJECTEN!

Tekst en productie:
Marjan Tulp, Haverproducties.nl
Vormgeving:
CreatiefBedrijf, Groningen

'Het multiplier-effect van LEADER Achterhoek'

Met trots presenteer ik het geactualiseerde projectenboek LEADER Achterhoek 2016 – zomer 2021. In dit boek vindt u een overzicht van alle projecten die we met de Europese subsidieregeling LEADER hebben gerealiseerd tot en met zomer 2021. LEADER Achterhoek functioneert als een vliegwiel. We hebben inmiddels 50 leefbaarheidsprojecten in de Achterhoek toegekend voor een subsidiebedrag van € 4,4 miljoen. Hier heeft de Europese Unie een bedrag van € 2,2 miljoen aan bijgedragen en de verschillende gemeenten (bij enkele projecten ook het Waterschap Rijn en IJssel) eenzelfde bedrag van € 2,2 miljoen. Omdat de subsidie maar 50% van de kosten dekt, heeft deze € 4,4 miljoen aan overheidsgeld uiteindelijk geresulteerd in een fikse economische impuls in de regio. En zelfs meer dan dat: tellen we de totale waarde van de projecten op, dan komen we op bijna € 11 miljoen* uit. Dat is toch een mooi 'multiplier effect'! Daarnaast heeft LEADER vooral ook heel veel energie los gemaakt bij de initiatiefnemers en vrijwilligers van de projecten, die dankzij LEADER hun ideeën voor verbetering van de leefbaarheid in hun woonomgeving kunnen realiseren.

We zijn nog niet klaar, want de subsidieperiode van LEADER Achterhoek loopt formeel tot en met 31 december 2025 (transitieperiode). Projecten kunnen ingediend worden en met eind 2022 met een uitvoeringsperiode van drie jaar.

Wat LEADER Achterhoek ook opgeleverd heeft

Naast het hierboven genoemde multiplier-effect heeft LEADER Achterhoek nog meer opgeleverd:

1. Samenwerking tussen projecten onderling.
2. Opbouw netwerk op het gebied van leefbaarheid.
3. Permanente verbinding met de thematafels van Achterhoek 2030.
4. Opzet van het platform Achterhoek Food.
5. Samenwerking tussen gemeenten onderling in de financiering van Achterhoekbrede projecten.
6. En nog zoveel meer...

De weg naar de 50 fraaie projecten toe was niet altijd eenvoudig. De LEADER subsidieregeling kent veel administratieve regelgeving en ook bureaucratie. Gelukkig hebben we samen met de provincie Gelderland, Regio Achterhoek en de deelnemende gemeenten aanpassingen in het proces weten te realiseren, waardoor subsidie-aanvragen nu makkelijker is. Schroom dus niet om een aanvraag bij LEADER te doen. Er is nog budget voor goede projecten die de leefbaarheid in de Achterhoek vergroten!

Extra budget

Als we dit jaar ons uitvoeringsbudget van € 6 miljoen hebben beschikt, dan komen we voor het jaar 2022 in aanmerking voor nieuw budget ter hoogte van € 800.000. Inmiddels hebben we alle gemeenten benaderd om extra cofinanciering beschikbaar te stellen. Blij zijn we dat de provincie ingestemd heeft eenmalig bij te dragen aan de verplichte cofinanciering van LEADER projecten in 2022. Hierdoor wordt de gevraagde bijdrage van de gemeenten minder.

We liggen goed op schema met ons uitvoeringsbudget.
En daar zijn we trots op!

Namens de Lokale Actie Groep (LAG),
Jolanda Kemna
LEADER coördinator Achterhoek

* LEADER subsidie bedraagt 50% tot een maximum van €120.000. De totale projectkosten van alle inmiddels beschikte projecten telt op tot een bedrag van bijna € 11 miljoen.

Inhoudsopgave

Terug en vooruitblik	6
-----------------------------	----------

Projecten meerdere gemeenten

Achterhoekse Sappers	7
Ark voor Hoogstamfruit	8
Boerderijenstichting Achterhoek - Luikenproject	9
Leefsamen: langer thuiswonen dankzij slimme sensoren	12
Miva Las Vegas	13
Ondernemende Helden Academie	14
Pak An Pakt Door	15
Raken met smaken	16
Silo Art Tour	17
Trots op regionaal vakmanschap: duurzame gastvrijheid in de Achterhoek	18

Projecten gemeente Aalten

Boeren 2.0: Het nieuwe Achterhoekse landbouwsysteem	10
De Loods in Barlo	19
DinXperience	20
Duurzame dorpsauto Breedenbroek en Voorst	48
Kerkenpaden	11
Mobiliteit Aalten	21
Multifunctionele ruimte in 't Dorpshuus Ons Belang IJzerlo	22
Nieuwe kapschuur - Belevingsboerderij De Ahof	23
Pumptrackbaan De Tornado's op Sportpark Zuid in Aalten	24

Projecten gemeente Berkelland

Ambachtelijk Vleesbedrijf de Hoeve/Vleesveeboerderij Reinders	25
Kruidenhof Mallum BIO - Blijvend in Ontwikkeling	26
Liefdespad - Stichting Het Liefdespad	27
Natuurpark Kronenkamp - Ontmoetings-/Educatiecentrum	28
Verbreiding sportaanbod Smash Neede	29
Speel en Beweegpark De Stroet te Beltrum	30
Nieuwe toekomst voor de Kerk op het Kip	31

Projecten gemeente Bronckhorst

Aanpassing/ontwikkeling De Kei	32
Achterhoekse Angus Experience	33
Ambachtelijke, educatieve kaasmakerij op Boerderij Ruimzicht	34
De goed gevulde spaarvarkens	35
Klompenmakersdorp Keijenborg weer op de kaart	36
Hessenbad - Stichting Zorgbad Zonnewater	37
Ontmoetingsplek Vierakker/Wichmond	38
Open Kastelen Park Vorden	39

Projecten gemeente Doetinchem

Bezoekerscentrum in het koetshuis van Kasteel Slangenburg	40
Buur maakt natuur	41
Contact op wielen	42
Stadsboerin Doetinchem	43

Projecten gemeente Oost Gelre

Brouwhoes Bier Experience	44
Het Blok	45
Kerkenpaden	11
Vincentiushuis Van en Voor Mensen	46
VVV Inspiratiepunt Groenlo	47

Projecten gemeente Oude IJsselstreek	
Boeren 2.0: Het nieuwe Achterhoekse landbouwsysteem	10
Duurzame dorpsauto Breedenbroek en Voorst	48
Kerkenpaden	11
Overkapping kerkgebouw en dorpshuis in Varsselder	49
VVV Inspiratiepunt Ulft	50
<hr/>	
Projecten gemeente Winterswijk	
Duurzaam samen de toekomst in: Geitenkaasboerderij Brömmels	51
Gebiedsapp Winterswijk-Vreden	52
Restauratie Keunenhuis - Nels Proeftuin	53
Verenigingsgebouw Juliana	54
Vloermouterij Masterveld	55
VVV Inspiratiepunt Winterswijk	56
<hr/>	
Waterschap Rijn en IJssel	57
Kerkenpaden	11
Liefdespad - Stichting Het Liefdespad	27
Natuurpark Kronenkamp - Ontmoetings-/Educatiecentrum	28
<hr/>	
Waterschap Rijn en IJssel	57
'LEADER-projecten maken ons werk zichtbaar'	57
<hr/>	
Foodcoördinator Maurits Steverink:	58
'Achterhoek Food legt verbindingen'	
<hr/>	
Overzichtskaart Leader projecten	60
<hr/>	
Uitwisseling met LEADER Söderslätt Zweden	62
<hr/>	
Over Leader achterhoek	63

Deze projecten zijn mogelijk gemaakt door:

Dit projectenboek is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld. Door aanpassingen in de procedure is het mogelijk dat de bedragen bij projecten tussentijds gewijzigd is.

Europees Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
Europa investeert in zijn platteland

50 projecten: terug en vooruitblik op LEADER Achterhoek

Sinds september 2018 ben ik de voorzitter van de Lokale Actie Groep (LAG) van LEADER Achterhoek. Ik kijk heel positief terug op de afgelopen drie jaar, het is bijzonder om binnen LEADER samen te mogen werken met de leden van de LAG en initiatiefnemers van projecten; mensen die nadenken over wat hun omgeving nodig heeft. De initiatiefnemers realiseren mooie projectvoorstellen waar we in de Achterhoek echt wat aan hebben. Ik geniet van al die Achterhoekers die zoveel liefde voor hun geboortegrond of woongebied hebben, dat ze zich er voor in willen zetten en met projecten aan de slag gaan. Gedurende deze LEADER periode hebben we een diversiteit aan mooie projecten langs zien komen. Van pumtrackbaan tot kaasmakerij, van Stadsboerin tot grensoverschrijdend evenement en van molen tot creatieve herbestemming van kerken. Het zijn waardevolle projecten waar je aan kunt afzien dat mensen er echt werk van maken.

Zakelijke benadering

Bij LEADER krijgen we volwassen projectaanvragen binnen, waar we als LAG op zakelijke wijze naar kijken. Als LAG voeren we vervolgens goede discussies over de vraag of een project binnen LEADER past of niet. Sluit het aan bij de Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS) en levert het een verbetering van de leefbaarheid op? Vaak krijgen initiatiefnemers aanbevelingen waar ze vol enthousiasme mee aan de slag gaan. Dit levert meerwaarde op voor het project. Zo gaat de Kruidenhof in Mallum bijvoorbeeld naar aanleiding van het LAG-advies kennis over kruiden uitdragen. Educatie over voedsel is belangrijk, en bij de Kruidenhof hebben ze veel kruidenkennis in huis.

Uitdagingen op het platteland

LEADER is belangrijk voor de Achterhoek. Er komen op het platteland uitdagingen op ons af. Diverse ontwikkelingen leggen in toenemende mate een claim op het platteland. Denk daarbij aan de energietransitie, woningbouw, bedrijventerreinen, klimaatadaptatie, biodiversiteit en recreatie. Een brede, integrale visie op het platteland ontbreekt. Als we als LEADER Achterhoek een goede lokale ontwikkelings strategie samenstellen, dan kunnen we als gemeenten deze plattelandsuitdagingen vol vertrouwen aangaan. Zelf zie ik het belang daarvan in. De huidige LEADER periode loopt tot 2023. Tijdens het bestuurlijke rondje dat wethouder Ingrid Lambregts (Doetinchem) en ik gedaan hebben langs de deelnemende gemeenten, bleek dat we met elkaar verder willen. Een nieuwe LEADER periode van zes jaar betekent een kans voor de Achterhoek, die onze regio veel op zal leveren. Of het gaat lukken om die periode binnen te halen, hangt van de LOS af, die we samen opstellen.

Marieke Frank

voorzitter LEADER Achterhoek

Foto: Winterswijkse Weekkrant

FOOD PROJECT

Achterhoekse Sappers

De Achterhoekse Sappers verwerkt fruit en groente tot heerlijke, gezonde en houdbare sappen, puree of smoothies. In allerlei kleinere boomgaarden in de Achterhoek blijft veel fruit liggen, waar sap van geperst kan worden.

LEADER Achterhoek gaf een bijdrage aan de SapPers voor de aanschaf van een spiraalfilterpers, een mobiele pers waar geen zuurstof bij komt tijdens het persen. Voedingsstoffen en vitamines blijven hierdoor beter behouden. De pers komt op afspraak langs en perst ter plekke de groenten of het fruit uit de boomgaarden. De pers voorkomt voedselverspilling en levert heerlijke streekproducten op, passend bij de Achterhoek.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Winterswijk
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Achterhoekse Sappers
Website	achterhoeksappers.nl
Jaar:	2017
Bijdrage EU:	€ 24.875,-
Bijdrage gemeente:	€ 24.875,-
Subsidie LEADER:	€ 49.750,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 99.500,-

Foto: Ivo Hutten

FOOD PROJECT

Ark voor Hoogstamfruit

De Achterhoek bezit een zeldzame collectie hoogstamfruit van één van Nederlands beste pomologen: Hennie Rossel uit Vorden. Hennie heeft samen met anderen de afgelopen decennia een unieke collectie met verschillende soorten hoogstamfruit aangelegd, verzameld en uitgeplant in ongeveer 100 particuliere boomgaarden. Deze collectie is uniek, met ruim driehonderd verschillende soorten waarvan ruim honderd uniek in de wereld. Stichting Landschapsbeheer Gelderland (SLG) en Kenniscentrum Nelles werken met het project Ark voor Hoogstamfruit samen aan het in stand houden van al het werk van Hennie Rossel zodat deze unieke collectie behouden blijft voor de Achterhoek.

In dit project staat het behouden en versterken van dit Achterhoekse erfgoed centraal. In een meerjarige aanpak wordt gewerkt aan: vastlegging van de aanplantlocaties van de diverse collectiebomen en het opleiden van twee vrijwilligersgroepen die de eigenaren gaan helpen met het op de juiste manier beheren/ snoeien van de bomen. Daarnaast worden vrijwilligers opgeleid tot determineerders en kwekers van nieuwe bomen van deze uiterst oude rassen. Daarnaast wordt ook onderzocht op welke manier het vrijkomende fruit van deze bijzondere bomen weer een goede toepassing kan krijgen in nieuwe smakelijke producten die ondernemers in hun aanbod kunnen gebruiken.

LEADER ondersteunt het behoud en de verbreding van het netwerk voor de Achterhoek en het inbedden van de werkzaamheden van boomkwekers, particulieren en vrijwilligers.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Winterswijk
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Stichting Landschapsbeheer Gelderland
Website:	landschapsbeheergelderland.nl
Jaar:	2018
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 48.731,-
Bijdrage gemeente:	€ 48.731,-
Subsidie LEADER:	€ 97.461,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 195.771,-

Foto: Theo Kock

PROJECT

Boerderijstichting Achterhoek - Luikenproject

Het luikenproject van de Boerderijstichting Achterhoek omvat het herstel van beeldbepalende luiken van 42 historische boerderijen (bouwjaar voor 1960) in de Achterhoek. Met dit project worden de streekeigen, landschappelijke én historistische waarden van het agrarische Achterhoekse erfgoed weer in ere hersteld en gepromoot binnen de Achterhoek.

Historische boerderijen hebben streekeigen kenmerken. Ook in onze regio hebben deze historische objecten een stempel gezet op het Achterhoekse landschap. De regio kent tussen 6.000 en 8.000 historische boerderijen, gelegen aan kronkelwegen en langs kleinschalige akkers. Een van oudsher beeldbepalend element van deze objecten waren de luiken, die ook wel vensters werden genoemd. De luiken hielden de warmte binnen in de zomer of kou buiten in de winter, maar ze waren ook een statussymbool en een communicatiemiddel. Vroeger bezat de adel grote landerijen met boerderijen die ze verpachtten. Op de luiken van deze boerderijen was het wapen van de heer geschilderd. De kleuren zijn veelal ontleend aan het familiewapen van de adellijke familie en zodoende kon iedereen zien tot welke familie het object behoorde. In de Achterhoek werd ook met de luiken gecommuniceerd. Als er iemand was overleden op de boerderij, gingen de luiken dicht tot de overledene was begraven. Daarmee wist iedereen die langs de boerderij kwam dat hier iemand was overleden. Luiken zijn geen statussymbool meer, er is geen connectie met adellijke families meer, en de communicatieve en isolerende functies zijn door modernere technieken overgenomen. De noodzaak voor het behoud van deze

historische luiken verdwijnt en door verval worden ze steeds vaker verwijderd.

Het behoud en onderhoud van historische boerderijen vergt kennis en kost ook veel geld. Vanwege ondeskundige verbouwingen raken veel historische boerderijen onherstelbaar beschadigd of in verval door achterstallig onderhoud. Dit heeft een groot effect op de beeldbepalende en historische landschappelijke kenmerken van de Achterhoek. Om de streekeigen, historische én landschappelijke waarden te herstellen en te behouden is in 2019 De Boerderijstichting Achterhoek opgericht. De stichting heeft zich ten doel gesteld eigenaren van objecten te ondersteunen bij het onderhoud en herstel van het erfgoed door kennis te delen, een netwerk aan te bieden en activiteiten te organiseren. Als eerste stap in het herstel en behoud van agrarisch erfgoed voert de stichting het Luikenproject uit. Met dit project wordt op vernieuwende wijze bijgedragen aan sociale cohesie, streekidentiteit, leefbaarheid en worden unieke streekeigen recreatieve mogelijkheden ontwikkeld.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Boerderijstichting Achterhoek
Website:	bsachterhoek.nl
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 277.728,-

Foto: Theo Kock

FOOD PROJECT

Boeren 2.0: Het nieuwe Achterhoekse landbouwsysteem

De toekomst van onze Achterhoekse landbouwsector staat op losse schroeven. Gezien de huidige stikstofproblematiek, de toenemende druk van het huidige landbouwsysteem op het milieu én de wens/eis om productie & consumptie van dierlijke producten te reduceren, wordt het voortbestaan van onze landbouwsector zoals we die nu kennen bedreigd.

Groentekwekerij Smits, Landbouwbedrijf Steverink en Edelkraft hebben daarom de krachten gebundeld en onderzocht op welke wijze ingespeeld kan worden op de huidige problematiek en bedreigingen om in de Achterhoek een toekomstbestendige voedselketen te kunnen waarborgen. De oplossing wordt gevonden in een uniek Achterhoekse vruchtwissel-landbouwsysteem, waarbij het mogelijk wordt om het agrarische bouwplan uit te breiden met nieuwe eiwitrijke gewassen voor humane consumptie. Deze nieuwe grondstoffen vormen vervolgens de basis voor streekproducten nieuwe stijl. De initiatiefnemers willen met de uitvoering van het project 'Boeren 2.0: Het nieuwe Achterhoekse landbouwsysteem' de huidige bedreiging omzetten in nieuwe kansen voor de sector én de regio en deze kansen gezamenlijk verzilveren.

Met de productie van nieuwe eiwitrijke gewassen voor humane consumptie komen nieuwe, unieke grondstoffen beschikbaar voor de ontwikkeling/productie van nieuwe streekproducten voor een landelijke markt. Concreet richten de initiatiefnemers zich binnen dit project op de ontwikkeling van plantaardige olie uit zaden/pitten, ontwikkeling van (high protein) brood/cruetsli/repes (o.a. uit reststromen olie-veredelingsproces) en (droge) bonen-recepturen. Hiermee kan de sector nieuwe afzetmarkten aanboren én op milieubewuste

wijze inspelen op de gezondheid, het veranderende voedingspatroon en relevante foodtrends als veganisten en flexitariërs.

Concreet worden er binnen dit project de volgende activiteiten uitgevoerd:

1. Ontwikkeling nieuw Achterhoekse teeltsysteem;
2. Ontwikkeling nieuwe streekproducten o.b.v. nieuwe, lokaal geproduceerde, plantaardige streekproducten;
3. Kennisverspreiding

Met dit project worden enerzijds de basis voor een toekomstbestendige, Achterhoekse landbouwsector ontwikkeld en anderzijds nieuwe kansen verzilverd op het gebied van gezonde, streekgebonden nieuwe foodinnovaties/streekproducten. De regio kan zich hiermee onderscheiden. De initiatiefnemers denken vanuit het Achterhoekse bedrijfsleven een cruciale bijdrage te kunnen leveren aan LEADER-speerpunten Circulaire economie én Heerlijkheid Achterhoek.

Gemeente:	Aalten, Oude IJsselstreek
Locatie:	De Heurne, Ulft, Silvolde
Initiatiefnemer:	Smits Groentekwekerij V.O.F. (De Heurne), Maatschap Steverink (Silvolde), Slaege Edelkraft (Ulft)
Website:	groentekwekerij-smits.nl
Jaar:	2021
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 35.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 35.000,-
Subsidie LEADER:	€ 70.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 145.985,-

Foto: Esther Ruesen

PROJECT

Kerkenpaden

Project kerkenpaden omvat de grondaankoop en aanleg van een fiets- en wandelpad met een groenstructuur langs de Keizersbeek, en ook de aanleg van een ontbrekende schakel in Harreveld (gemeente Oost Gelre). Bovendien wordt de routing verbeterd van de nabijgelegen kerkenpaden en geïntegreerd in het knooppuntensysteem. Het fietspad langs de Keizersbeek sluit aan op het doorgaande fietspad Doesburg-Bocholt, een grensoverschrijdend fietspad waardoor de ontsluiting in de grensregio wordt versterkt (Leader-regio Bocholter-Aa).

Kerkenpaden is een gemeentegrensoverschrijdend project van Achterhoek Toerisme, samen met Stichting Kerkenpaden Sinderen, Stichting 't Olde Karrespoor De Heurne en Commissie Fietspaden van Dorpsbelangen in Harreveld. Het wordt gesteund door de gemeenten Aalten, Oude IJsselstreek en Oost Gelre. Er wordt samengewerkt met Waterschap Rijn en IJssel.

Aanleg van nieuwe paden past in het streven van Achterhoekse gemeenten om recreatie en toerisme in de regio te versterken. In een recent onderzoek van de Fietsersbond zijn kerkenpaden en waterbeleving hogelijk gewaardeerd. Dit gemeentegrensoverschrijdende project met een lengte van maar liefst 1.8 km draagt bij aan een verdere versterking van het routenetwerk. De paden worden aangelegd met Padvast; dit is een natuurlijk product uit de streek (gemalen grind/herbruikbaar). De paden worden duurzaam en lang-

jarig onderhouden door de stichtingen. Het toevoegen van paden draagt bij aan de leefbaarheid in het gebied; beide stichtingen hebben samen meer dan 100 vrijwilligers die betrokken zijn bij de aanleg en onderhoud, wat een wezenlijke bijdrage levert aan de sociale cohesie in het gebied. Daarnaast trekken de paden veel recreanten en toeristen die bestedingen doen in het gebied. Dit draagt bij aan de economische vitaliteit van het gebied, waarbij de ontsluiting van bedrijven (waaronder horeca en aanbieders van streekproducten) wordt verbeterd.

In dit geval wordt er bovendien werk met werk gemaakt en nauw samengewerkt met de aanleg van een onderhoudspad van het waterschap Rijn en IJssel in combinatie met de aanleg van een groenstrook. De werkwijze is nieuw; de stichtingen werkten tot dusverre vooral op eigen grondgebied en werken in dit tracé samen. Daarnaast is de samenwerking met het Waterschap Rijn en IJssel vernieuwend. Hierdoor ontstaat een integrale kwaliteitsslag.

Gemeente:	Oude IJsselstreek, Oost Gelre en Aalten
Aanvrager:	Achterhoek Toerisme
Stadium:	lopend
Datum:	2020
Bijdrage EU:	€ 30.261,-
Bijdrage gemeente:	€ 18.736,-
Bijdrage Waterschap:	€ 11.525,-
Subsidie LEADER:	€ 60.522,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 130.000,-

Meerdere Gemeenten

PROJECT

Leefsamen: langer thuiswonen dankzij slimme sensoren

Ouderen blijven steeds langer thuis wonen. Dit is vaak de wens van ouderen zelf. Echter, thuiswonende ouderen vragen meer zorg in eigen huis en lopen een groter risico om slachtoffer te worden van inbraak en brand. In zeven gemeenten in de Achterhoek krijgen 875 huishoudens de mogelijkheid om langer zelfstandig en veilig thuis te kunnen wonen dankzij het plaatsen van 'slimme sensoren'.

In het buitengebied van Winterswijk zijn positieve ervaringen opgedaan in een pilot met 40 alleenstaande ouderen waarbij een sociaal netwerk van familie, burens en mantelzorgers werd gekoppeld aan 'slimme sensoren' in geval van een calamiteit. Een prachtig voorbeeld van nieuw naoberschap! De resultaten van deze proef waren zo positief dat begin 2019 bij 875 huishoudens in de Achterhoek slimme sensoren als rookmelders, inbraakalarm en een paniekknop werden aangebracht. De afspraken voor deze uitrol zijn vastgelegd in een convenant. Samen met zeven gemeenten in de Achterhoek heeft Vereniging DKK een LEADER-subsidie aangevraagd. Cofinanciers zijn Veiligheidsregio Noord en Oost Gelderland, Rabobank Noord-Oost Achterhoek, fonds RCOAK, Gerrit Heezen Fonds van Kruiswerk Achterhoek en Liemers en sponsoring van AVDD.

Onderscheidingen

Dit project werd genomineerd voor de 'European Fire Safety Award 2019'. Ook werd het project door de Adviescommissie Nationale Brandpreventieweken beloond met de Gouden Rookmelder. De prijs werd uitgereikt op het Brandpreventiecongres in Schaarsbergen.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk Achterhoek
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk. Consortium Leefsamen / Vereniging DKK Innovatiehub Veiligheidsregio Noord- en Oost-Gelderland Kruiswerk Achterhoek en Liemers
Website:	dkkgelderland.nl/projecten/leefsamen
Stadium:	lopend
Datum:	2019
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 293.224,-

PROJECT

Miva Las Vegas - Mindervalidenhotel voor mensen met een lichamelijke/verstandelijke beperking

Miva Las Vegas is een project van NRP, wat staat voor No Restrictions Party Unlimited. Het team van NRP zet zich in voor onbeperkte toegankelijkheid van evenementen voor mindervaliden. Om evenementen zoals festivals onbeperkt mee kunnen maken, dienen voor mindervaliden op de camping of op het festival zelf alle voorzieningen en verzorging aanwezig te zijn die een aangenaam verblijf mogelijk maken. Hiervoor is project Miva Las Vegas opgezet.

Muziekevenementen zijn over het algemeen slecht toegankelijk voor mensen in een rolstoel. Er zijn geen mogelijkheden voor mindervaliden om te overnachten, waardoor velen de ultieme festivalbeleving missen. Ook ontbreken vaak extra toiletvoorzieningen die toegankelijk zijn voor rolstoelers en podia waar je met een rolstoel op kunt om alles te kunnen zien wat er op het podium gebeurt.

Miva Las Vegas ging van start met een succesvolle pilot op de Zwarte Cross van 2019, waar NRP in samenwerking met de Feestfabriek, de organisatoren van de Zwarte Cross, de mogelijkheden voor mindervaliden creëerden om het hele weekend aan het grote evenement deel te kunnen nemen. Bij aankomst werden de deelnemers aan de pilot door het team van NRP ontvangen bij de hoofdingang van het festival en naar het Miva-hotel gebracht. Ter plekke stonden verpleegkundigen klaar om iedereen naar zijn of haar slaapkamer of zorgunit te brengen, en deze in te ruimen voor een verblijf van een aantal dagen. Vandaar uit konden de mensen naar het festival, met partner of mantelzorger, of indien nodig met begeleiding van een van de 30 aanwezige zorgverleners en verpleegkundigen.

De pilot mocht zich verheugen op veel aandacht van de media. Met dit Leader project wil NRP de succesvolle introductie van het Miva hotel op de Zwarte Cross uitrollen naar de rest van de Achterhoek en in de toekomst landelijk gaan uitbreiden naar bijvoorbeeld Pinkpop, Lowlands, races in de Formule 1 en andere grote festivals. Ook sportevenementen moeten mogelijk zijn.

Het doel van Miva Las Vegas:

1. Achterhoek op de kaart zetten met toegankelijke evenementen voor mindervaliden.
2. Mindervaliden hotel opzetten, voorzien van zorgunits voor uitgebreide behandeling, aangepaste toiletvoorzieningen en badkamers.

NRP schaft van de LEADER subsidie (eenmalig) zorgunits en douche/toiletunits aan, die een vliegende start geven aan de doorontwikkeling van het project Miva Las Vegas.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	NRP - No Restrictions Party Unlimited
Website:	nrpu.nl
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 259.000,-

PROJECT

Ondernemende Helden Academie

Ondernemende Helden Academie is een start-up community voor ondernemende Achterhoekse jongeren tussen 16 en 26 jaar. Dankzij LEADER Achterhoek is deelname aan het programma (ter waarde van €1.500,-) gratis.

Jongeren die deelnemen aan de Ondernemende Helden Academie worden in een jaar tijd gecoacht tot de nieuwe generatie ondernemers van de Achterhoek. Ondernemende Helden is een online academie met videolessen, medehelden en coaching door experts. Ook is er de gelegenheid voor de jongeren en hun coaches elkaar live op evenementen te ontmoeten. Deelnemers aan de Ondernemende Helden Academie krijgen de kans om online en in de praktijk alle disciplines van het ondernemen te leren.

Jaarprogramma

Jaarlijks kunnen 60 jongeren tussen 16 en 26 jaar zich inschrijven. Projectleider Karin Overbeek: "Alle talenten kunnen zich inschrijven: het is voor iedereen. We kijken naar ondernemerstalent en motivatie. Ook wie al een bedrijf heeft kan meedoen." De deelnemers hebben aan het eind van het jaar een bedrijf opgezet of hun bedrijf verder uitgebouwd. Voorwaarde voor deelname is dat de Ondernemende Helden afkomstig zijn uit de gemeenten, Berkelland, Oude IJsselstreek, Aalten, Oost Gelre, Bronckhorst, Winterswijk of het buitengebied van Doetinchem. "Als je deelneemt aan de Academie word je aan alle kanten geholpen met je onderneming. Denk aan het uitwerken van het businessmodel, de

inschrijving bij Kamer van Koophandel en het opzetten van de administratie."

LEADER Achterhoek

LEADER ondersteunt de Ondernemende Helden Academie in de uitvoering van een driejarige pilot in de Achterhoek met een bedrag van € 120.000, omdat dankzij dit project (potentiële) jonge ondernemers de kans krijgen een toekomst op te bouwen in de Achterhoek.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Winterswijk
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Stichting Day for a Change ondernemendehelden.nl
Website:	
Jaar:	2018
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 286.504,-

PROJECT

Pak An Pakt Door

Hoofddoel van de stichting Pak An is om op Achterhoekse wijze goede ideeën van de grond te krijgen en te ondersteunen die bijdragen aan de toekomst en leefbaarheid van de Achterhoek. Pak An is constant in ontwikkeling. Linda Commandeur, Stichting Pak An, legt uit: "We willen snel, laagdrempelig en daadkrachtig (blijven) opereren. Dat doen we door de aanschaf van een projectvolgsysteem waarin de initiatieven slim geadmistreerd kunnen worden. Daarnaast zetten wij de komende twee jaar intensief in op het bouwen van een stevig netwerk met onze vrijwillige coaches. Ook wil Pak An meer jongeren bereiken en hen helpen bij het realiseren van plannen, ideeën en projecten." Via de website anpakken.nl stromen de aanvragen binnen. Pak An helpt met coaching, netwerk, promotie/publiciteit én geld. Juist door de eerste drie kunnen ze het verschil maken.

Stichting Pak An is in 2016 opgericht door de ondernemingen Grolsch en De Feestfabriek. Pak An richt zich op ondersteuning van projecten binnen de gehele Achterhoek. Goede ideeën kunnen van binnen en ook van buiten de Achterhoek worden ingediend, zolang de resultaten maar ten goede komen aan de Achterhoek. De stichting gelooft in de kracht van positiviteit en samen de schouders eronder zetten. In drie jaar zijn er maar liefst 343 plannen ingediend bij Pak An. Hiervan heeft Pak An 144 projecten ondersteund met coaching, netwerk, publiciteit en/of een financiële bijdrage.

Aan Pak An is een LEADER bijdrage toegekend van € 120.000. Dit bedrag is nodig om het huidige succes van

het initiatief te continueren en op professionelere wijze meer nieuwe ideeën in de Achterhoek te ondersteunen, zoals extra arbeidskracht en investeren in ICT. Vrijwillige inzet en naoberschap blijft het speerpunt van Pak An, maar om meer leefbaarheidsprojecten te kunnen realiseren moet extra betaalde capaciteit en kennis ingezet worden. Beoogd resultaat is dat 50 nieuwe ideeën per jaar ondersteund zijn met deskundige en persoonlijke coaching, netwerk, publiciteit en een financiële bijdrage. Hiermee wordt een enorme impuls gegeven aan de leefbaarheid in de regio, het moet resulteren in behoud van jongeren op het platteland, toename werkgelegenheid, toename startende bedrijven/evenementen en zzp-ers. Dit alles vanuit een praktische insteek, gebaseerd op van oudsher aanwezige cultuur van samenwerken en naoberschap.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Stichting Pak An
Website:	anpakken.nl
Jaar:	2019
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 240.800,-

FOOD PROJECT

Raken met smaken

Fooddesigner Katja Gruijters verdiepte zich in de historie van de streekproducten van de Achterhoek in opdracht van het Cultuur en Erfgoedpact Achterhoek. In dit pact werken negen gemeenten samen aan de identiteit en vitaliteit van de regio. Dat zijn Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doesburg, Doetinchem, Montferland, Oost Gelre, Oude IJsselstreek en Winterswijk.

Het verbindende thema is familie. Dat verwijst natuurlijk naar naoberschap: het charmante Achterhoekse systeem dat mensen nog altijd aanmoedigt om een beetje naar elkaar om te zien. Katja Gruijters traceerde families van ingrediënten en gewassen. Elke familie koppelde ze aan een gemeente op basis van historische, inhoudelijke of agro-technische gronden.

In de oogstmaand september 2019 startte Raken met Smaken met een bijzonder foodevent in het Ouhlokaal (DRU Industriepark, Ulft). In het seizoen 2019/2020 gaat de Farm Food Family op tour door de Achterhoek.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk
Initiatiefnemer:	Cultuur en Erfgoedpact Achterhoek
Website:	farmfoodfamily.nl
Jaar:	2018
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 27.500,-
Bijdrage gemeente:	€ 27.500,-
Subsidie LEADER:	€ 55.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 110.000,-

PROJECT

Silo Art Tour

Aangemoedigd door Stichting Pak An, opperde boerin Suzanne Ruesink (mede-eigenaar van boerderij 't Westendorp in Aalten) het plan om een silo-art-tour te ontwikkelen in de Achterhoek en daarmee de bekendheid van de Achterhoek te vergroten en een vernieuwende toeristische attractie te realiseren. De inspiratie ontstond tijdens een reis naar Australië waar Suzanne kennismakte met de Australische Silo Art Movement.

Als partners binnen het Cultuur en Erfgoedpact Achterhoek slaan Stichting Achterhoek Toerisme en Cultuur Oost samen met Stichting Pak An de handen ineen om een silo-art-tour te realiseren en daarmee een vernieuwende attractie te ontwikkelen voor de Achterhoek. Vanuit de overtuiging dat hiermee de identiteit van de Achterhoek op een verfrissende manier onder de aandacht te brengen is. Dit past binnen de kaders van het pact, waarin de Achterhoekse gemeenten samenwerken aan het versterken van de culturele identiteit en leefbaarheid van deze regio, met cultuur en erfgoed als dragers. Op meerdere locaties wordt een street art kunstenaar ingeschakeld die een werk aanbrengt op een in het oog springende plek en op een aan de agrarische sector gerelateerde locatie. Per Achterhoekse gemeente wordt één locatie geselecteerd. De werken vertellen iets over de geschiedenis en de mensen van de desbetreffende plek of omgeving en vormen als openbare-ruimte-collectie een etalage voor de streekidentiteit.

Dit project heeft als doel de zichtbaarheid van de Achterhoek te vergroten en identiteit en trots van de regio versterken door cultuur en erfgoed, maar ook het creëren van meer

'reasons to travel' naar de Achterhoek. Het moet (inter) nationale bezoekers naar de Achterhoek trekken en toeristen beter spreiden over Nederland door een nieuwe attractie aan te bieden. Met dit project worden bijzondere plekken en unieke verhalen met street art en urban culture tot leven gebracht en toegankelijk gemaakt voor een groot publiek. Gebouwen die doorgaans als lelijk worden beschouwd worden getransformeerd tot kunstwerken in de buitenruimte. Daarnaast verbindt het project bijzondere doelgroepen, zoals boeren, kunstenaars en jongeren.

Dit project moet écht impact maken en laten zien dat we innovatief, ondernemend en creatief zijn in het Oosten van het land. Daarom is het streven een internationaal bereik. Aan dit project nemen getalenteerde street art kunstenaars uit Nederland deel, met oog voor talent uit de regio.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk Achterhoek
Locatie:	Cultuur en Erfpact Achterhoek
Initiatiefnemer:	achterhoek.nl/Silo-Art-Tour
Website:	
Jaar:	2020
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 50.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 50.000,-
Subsidie LEADER:	€ 100.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 242.505,-

FOOD PROJECT

Trots op regionaal vakmanschap: duurzame gastvrijheid in de Achterhoek

Jaarlijks vinden de Horeca Talentendagen plaats in het DRU Industriepark in Ulft. Het is een tweedaags evenement van de Stichting Horecatalent Achterhoek en een begrip in horeca en horecaonderwijs in de Achterhoek. In nauwe samenwerking met het onderwijs wordt via wedstrijden, demonstraties en presentaties gewerkt aan vakmanschap bij de jonge generaties koks en bediening. Met het project 'Trots op regionaal vakmanschap: duurzame gastvrijheid in de Achterhoek' wil de Stichting Horecatalent Achterhoek een volgende fase in. Het project wordt ondersteund door Slow Food Achterhoek en de regionale afdelingen van KHN

De nieuwe Horeca Talentendagen verschillen in twee opzichten van de oude. Werken met duurzame, regionale producten en volgens duurzame principes (seizoen, geen voedselverspilling, meer groenten) wordt een vanzelfsprekendheid. Leerlingen worden aan leermeesters/chefs uit de regio gekoppeld en prikkelen horecabedrijven om structureel aandacht te geven aan de inzet van duurzame producten uit de regio. Belemmeringen in de keten 'producent – groothandel – horecabedrijf' worden te lijf gegaan door het brede netwerk in de sector. Als bestaande en aankomende horecatalenten kunnen toveren met de mooie producten uit de Achterhoek, maakt dit het gebied in gastronomisch opzicht meer onderscheidend en ontstaan meer afzetmogelijkheden voor regionale producenten. Een b(l)oeiende horeca draagt bij aan de economie en de leefbaarheid in de streek.

Het is de bedoeling om kennis, vakmanschap en bewustzijn op een aansprekende manier op een hoger plan te brengen. Dit wil de Stichting Horecatalent Achterhoek doen door extra workshops, combinaties van producenten en horeca, aansprekende chefs, een pop-up restaurant en debat. Er is extra materiaal nodig, waaronder werktafels. Ook worden de 25 jaar oude gasgestookte fornuizen vervangen door elektrische.

Door de Covid19 maatregelen is het momenteel niet mogelijk om meerdaagse evenementen te organiseren. Dit project staat daarom tijdelijk 'on hold'.

Gemeente:	Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost-Gelre, Oude IJsselstreek, Winterswijk Achterhoek
Locatie:	Achterhoek
Initiatiefnemer:	Stichting Horecatalent Achterhoek
Website:	horecatalentachterhoek.nl
Jaar:	2021
Stadium:	on hold wegens Covid19
Bijdrage EU:	€ 29.864,-
Bijdrage gemeente:	€ 29.864,-
Subsidie LEADER:	€ 59.728,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 119.456,-

PROJECT

De Loods in Barlo

Om Barlo op de langere termijn leefbaar en aantrekkelijk te houden, worden de jongeren actief betrokken bij de gemeenschap. Hiervoor is door de gemeenschap een oud gebouw genaamd de Loods beschikbaar gesteld, waar de jongeren in een georganiseerde en veilige omgeving elkaar kunnen ontmoeten en gezamenlijk activiteiten organiseren. De Loods heeft in het verleden ook als jongeren centrum gefunctioneerd. Dit is de laatste jaren in het slop geraakt en het pand voldeed ook niet meer aan de eisen van deze tijd. De Loods wordt een ontmoetingsplek, voornamelijk gericht op jongeren.

Het beheer en bestuur van De Loods wordt overgenomen door een groep jongeren die nu nog in verschillende keten gehuisvest zijn. Ze zullen hierbij ondersteund worden door actieve volwassenen uit de buurtschap en Figulus Welzijn. Hierdoor wordt de betrokkenheid van de jongeren bij het actieve sociale buurtleven vergroot en gelijktijdig ontstaan leuke activiteiten voor de jongeren.

Voor en door jongeren

Het hoofddoel van het project is leefbaar en vitaal houden van Barlo. Dit project is echter vooral gericht op de jongeren. De jongeren willen actief bij Barlo betrokken worden en blijven. De Loods is het alternatief voor de keten en de brug naar het actieve sociale leven in Barlo. Het is tevens een verantwoorde eigen omgeving voor de jongeren.

Op de trekker

Leuk om te weten: de jongeren kwamen voor de pitch zelf naar LEADER Achterhoek om te pleiten voor hun project. De parkeerplaats stond vol trekkers.

Gemeente:	Aalten
Locatie:	Barlo (Aalten)
Initiatiefnemer:	Figulus Welzijn, Zorg Coöperatie, Barlo Bocholt
Website:	deloodsbarlo.nl
Stadium:	lopend
Datum:	2019
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 265.343,-

PROJECT

DinXperience

DinXperience had als doel om in mei 2020 in het kader van 75 jaar vrijheid te vieren dat we in Dinxperlo en Suderwick al eeuwenlang samenleven langs de grens. We hebben een gemeenschappelijke geschiedenis en we zijn verbonden met een verwante cultuur. Maar de Tweede Wereldoorlog heeft diepe wonden geslagen. En, hoe goed kennen we elkaar nu écht?

Tijdens COVID-19 werd de grens weer heel duidelijk zichtbaar en voelbaar, als plek waar de regelgeving en de verschillende maatregelen in Nederland en Duitsland elkaar ontmoeten. Net zoals de verschillen in taal, volksaard en cultuur.

DinXperience was het eerste grensoverschrijdende LEADER-project. Vanwege COVID-19 is de oorspronkelijke opzet aangepast en zijn in 2020 en 2021 een reeks aan activiteiten georganiseerd:

- Voorjaar 2020: 40 interviews met Duitse en Nederlandse inwoners in de lokale pers
- 9 mei 2020: Europadag; marathonuitzending op radio (DinxperFM) en internet-tv (DinxperLive) met Duitse en Nederlandse gasten, live vanuit het Kulturhus
- Winter 2020: grensoverschrijdende lichtpiramide in Dinxperlo en Suderwick
- 9 mei 2021: Europadag viering met lichtspektakel over de grensrivier Aa-strang en talkshow met Duitse en Nederlandse politici en inwoners, uit Dinxperlo, Suderwick, Isselburg en Oude IJsselstreek, via livestream op www.dinxperience.live
- 18 juli 2021: Publieksevenement DinXperience; ontdekkingsreis in Dinxperlo en Suderwick, coronaproof opgezet, met 40 verschillende belevingsroutes, 26 locaties, 40 artiesten /

groepen en 125 vrijwilligers.

In totaal hebben 1000 unieke bezoekers uit Nederland en Duitsland 3500 keer één van de 150 voorstellingen gezien. Dat is voor Dinxperlo (8000 inwoners) en Suderwick (2000 inwoners) echt een wereldprestatie!

DinXperience werd een innovatief grensoverschrijdend evenement; gelijktijdig op 26 plekken in Nederland én Duitsland, in de Nederlandse én de Duitse taal, via routes naar drie of vier optredens op speelplekken die alleen bij tickethouders bekend waren. Amateurs en professionals lieten met muziek, dans, poëzie, toneel of zang zien hoeveel kracht er in de lokale samenleving zit. Met DinXperience leggen we een internationale basis voor vervolgactiviteiten rond vriendschap, vrede en vrijheid in Nederland én Duitsland.

Gemeente:	Aalten
Locatie:	Dinxperlo
Initiatiefnemers:	Lex Schellevis & Esther Nederlof; Stichting DinXperience dinxperience.nl en dinxperience.de
Website:	
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 17.500,-
Bijdrage gemeente:	€ 17.500,-
Subsidie LEADER:	€ 35.000
Totaal geïnvesteerd:	€ 170.000

PROJECT

Mobiliteit Aalten

In de dorpskern en het buitengebied van Aalten is het Marga Klompé mobiliteitsproject voor kwetsbare ouderen en mensen met een beperking een dergelijk groot succes, dat er behoefte kwam aan nieuwe vervoersmiddelen. Het mobiliteitsproject stimuleert het zelfstandig wonen, bevordert de zelfredzaamheid en helpt eenzaamheid te voorkomen. De nieuwe vervoersmiddelen moesten voldoen aan robuustere eisen. Gekozen werd voor een electrocar en een elektrische auto.

In 2011 is bij de opening van het woonzorgcomplex Stegemanhof in Aalten door de Stichting Vrienden van Stegemanhof een electrocar aangeschaft: een open electro-voertuig voor het vervoer van drie mensen. De doelgroep bestaat vooral uit kwetsbare ouderen en mensen met een lichamelijke beperking. Vrijwilligers chaufferen de ritjes: brengen en halen van huis of appartement naar het restaurant, naar winkels, vrienden/familie en dienstverleners in de buurt. 9.450 ritten per jaar worden er door de chauffeurs afgelegd! De wens kwam om ook bij mindere weersomstandigheden de dienstverlening uit te kunnen voeren. Ook bleken de zitplaatsen met de rijrichting achterwaarts voor angst bij cliënten te zorgen. Samen met de vrijwilligers zijn eisen opgesteld voor een andere electrocar. Gekozen werd voor een voertuig dat een gunstige prijs combineerde met comfort. In 2016 kwam er een tweede electrocar bij.

Door de vele aanvragen van ritten en het grote (buiten) gebied nam de slijtage aan de electrocars toe. Cars die aanvankelijk bedoeld waren voor korte ritjes in bebouwde kom

maakten dagelijks meerdere, lange ritten naar Bredevoort en naar de buurtschappen, daarbij hobbel –en zandwegen niet schuwend. Dit resulteerde in frequenter onderhoud, meer vervanging van onderdelen en een hogere slijtage van banden. Ook kwamen cars vaker met pech stil te staan. Dit leverde te veel kosten op, maar beknotten in de service en dienstverlening aan de doelgroep zou een teruggang in de zelfstandigheid, bewegingsvrijheid en mobiliteit van velen zijn. Als oplossing is gekozen voor een elektrische auto. Deze auto wordt ingezet voor met name de lange ritten naar Bredevoort en buurtschappen. Dus in plaats van twee electrocars is gekozen voor één electrocar en een elektrische auto. Hiermee kan de organisatie in Aalten weer vele jaren kwetsbare ouderen en lichamelijk beperkte mensen van dienst zijn: binnen de bebouwde kom met de electrocar en in het buitengebied met de nieuwe elektrische auto.

Gemeente:	Aalten
Locatie:	Aalten en buitengebied
Initiatiefnemer:	Marga Klompé
Website:	szmk.nl
Jaar:	2021
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 15.750,-
Bijdrage gemeente:	€ 15.750,-
Subsidie LEADER:	€ 31.500,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 63.545,-

Foto: Marjan Tulp

PROJECT

Multifunctionele ruimte in 't Dorpshuus Ons Belang IJzerlo

Vereniging Ons Aller Belang in IJzerlo had voor 't Dorpshuus een stevige renovatie gepland. 't Dorpshuus moest het kloppend hart van de gemeenschap IJzerlo blijven zodat IJzerlo een aantrekkelijke plek is en blijft om te wonen. LEADER Achterhoek leverde een bijdrage aan de multifunctionele ruimte in het gebouw.

De ruimte is vooraleerst een gezellige en moderne ontmoetingsplek voor iedereen geworden, maar daarnaast heeft de vereniging ook meer ruimte voor grootschalige verenigingsbijeenkomsten, toneel- en cabaretopvoeringen, lezingen, feesten, maar ook condoleances, (hobby) beurzen, sport, muzikale en andere bijeenkomsten. De ruimte biedt tevens ruimte aan scholieren van de basisschool, die een (goedgekeurde) beweeglocatie nodig hebben. Voor de vereniging Aktief wordt het een locatie waar jong en oud veilig kunnen blijven bewegen.

Dorpshuis van het jaar

Dit LEADER-project is door Omroep Gelderland verkozen tot Dorpshuis van het Jaar 2019. Aan deze Gelderse verkiezing namen 58 dorpshuizen deel. De verkiezing Dorpshuis van het Jaar is een initiatief van de Leefbaarheidsalliantie Gelderland in samenwerking met Omroep Gelderland. Na het optellen van de stemmen van het publiek, de beheerders en de vakjury kwam IJzerlo uit de bus als de winnaar. De vakjury lette met name op de thema's sport en bewegen, toegankelijkheid en uitstraling.

Gemeente:	Aalten
Locatie:	IJzerlo
Initiatiefnemer:	Vereniging Ons Aller Belang
Website:	dorpshuusijzerlo.nl
Stadium:	afgerond
Datum:	2017
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 530.469,-

PROJECT

Nieuwe kapschuur - Belevingsboerderij De Ahof

Op het terrein van Belevingsboerderij De Ahof in Aalten vind je een oude boerderij met een kinderboerderij. Bij de Ahof werken en ontmoeten eenzame ouderen, statushouders, jongeren, mensen met een verstandelijke beperking, inwoners vanuit de participatiewet en reguliere vrijwilligers met elkaar om het terrein mooi en toegankelijk te houden.

De vele activiteiten op het terrein trekken veel bezoekers en de Ahof groeide daardoor uit zijn jasje. Daardoor ontstond binnen de gebruikers van de boerderij het plan om gezamenlijk een sociaal terras aan te leggen met een bijbehorende kapschuur als vervanging voor de oude, losse gebouwen zoals de volières, de verblijfsruimte en de opslag. Het LEADER project is de kapschuur, die gezamenlijk wordt gebouwd en aangelegd, maar straks ook door de gebruikers zelf wordt geëxploiteerd. Alle initiatieven op het terrein komen vanuit de inwoners of cliënten. De samenwerkende organisaties op de Ahof zorgen voor een professionele begeleiding.

Gemeente:	Aalten
Locatie:	Aalten
Initiatiefnemer:	Figulus Welzijn
Website:	belevingsboerderijdeahof.nl
Jaar:	2019
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 41.935,-
Bijdrage gemeente:	€ 41.935,-
Subsidie LEADER:	€ 83.869,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 170.422,-

PROJECT

Pumptrackbaan De Tornado's op Sportpark Zuid in Aalten

Stichting Sportpark Zuid realiseert een pumptrackbaan op het Sportpark in Aalten. Deze unieke voorziening wordt een sociale ontmoetingsplaats waar jong, oud en mensen met een beperking gebruik van kunnen maken.

In 2019 werd Welzijnsorganisatie Figulus Welzijn benaderd door twee inwoners uit Aalten, om te helpen met het opstellen van een plan voor een pumptrackbaan in Aalten. Pumptrack is een crossbaan van asfalt met bulten en bochten waarop je vaart maakt door een pompende beweging te maken. De baan is aaneengesloten, zodat je eindeloos rondjes kunt rijden. Op de pumptrack hoef je nauwelijks te trappen of stappen maar maak je snelheid door een pompende beweging met je armen en benen te maken. Door de fiets op de achterkant van elke bult aan de grond te drukken maakt de fiets vanzelf vaart. Op deze baan kun je als wielrenner of mountainbiker je techniek bijspijkeren. De baan is tevens te gebruiken door skaters en mensen op een step.

Een pumptrackbaan op Sportpark Zuid-Aalten betekent een meerwaarde voor het park, de inwoners van Aalten én kan ook nog eens goed beheerd worden door de vrijwilligers van alle verenigingen die gebruik maken van het sportpark. De baan levert daardoor meer samenwerking op tussen de vele verenigingen van het sportpark. Een pumptrackbaan is zowel voor de sportieve als de recreatieve gebruiker aantrekkelijk. Voor jong, oud en voor mensen met een beperking is deze baan geschikt. De baan zal zeven dagen in de week worden gebruikt door Bricbouw,

Figulus-Welzijn met de wekelijkse sportcarroussel, Bambi BSO, wielervereniging De Peddelaars en mensen uit de regio die er vrij gebruik van kunnen maken.

Pumptrack is steeds meer in opkomst, met name bij de jeugd. In de Achterhoek, laat staan in Aalten, zijn nog geen vaste banen. De realisatie van de pumptrackbaan op Sportpark Zuid-Aalten is daarom een mooie aanvulling op de huidige voorzieningen. Uit diverse onderzoeken blijkt dat mensen te weinig bewegen, in Aalten is dat niet anders. Aalten kent te weinig faciliteiten die kinderen, jongeren, maar ook ouderen op vernieuwde wijze te stimuleren om meer (gezamenlijk) te bewegen. Voor een leefbare gemeenschap dienen de faciliteiten voor sport en bewegen ook aan te sluiten op de behoeften van de inwoners. Vandaar dat pumptrackbaan De Tornado's een sociale en sportieve aanwinst vormt voor Aalten en omgeving.

Gemeente:	Aalten
Locatie:	Aalten
Initiatiefnemer:	Stichting Sportpark Zuid-Aalten
Website:	sportparkzuid-aalten.nl
Stadium:	lopend
Datum:	2021
Bijdrage EU:	€ 30.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 30.000,-
Subsidie LEADER:	€ 60.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 147.436,-

FOOD PROJECT

Ambachtelijk Vleesbedrijf de Hoeve/ Vleesveeboerderij Reinders

Het project omvat de realisatie van een zichtbare, duurzame productie- en vleesverwerkingsruimte. Dit project laat het verwerkingsproces van de dieren zien, waarbij het welzijn/comfort van de dieren in het oog worden gehouden en huisslachtingen van regionale innovatieve kleinschalige veehouders ondersteund worden. Daarbij wordt ingezet op educatie en e-learning in samenwerking met onderwijsinstellingen. Nieuwe mogelijkheden worden benut om kennis en expertise over de duurzame Achterhoekse voedselprocessen/producten te ontwikkelen, over te dragen en te delen. Met dit project wil de initiatiefnemer, Vleesveeboerderij Reinders, een bijdrage leveren aan het vakmanschap en aan de versterking van de Achterhoekse voedselketen.

Het project bestaat uit een informatiecentrum en een voor publiek zichtbare vleesverwerkingsruimte waar mensen uit de horeca, vakopleidingen en scholen, toeristen en overige belangstellenden geïnformeerd worden over de productie van duurzaam, Achterhoekse vlees uit de korte keten. Duurzaam geproduceerd vlees houdt ook in dat het welzijn van de dieren voorop staat. De initiatiefnemers willen zich onderscheiden door de varkens hun staart te laten behouden en hopen in een later stadium een eigen duurzaamheids-/welzijnskeurmerk te realiseren.

Om kennis/informatie te delen wil de initiatiefnemer rondleidingen organiseren waarbij bezoekers kunnen zien, horen én

beleven hoe duurzame producten uit de regio tot stand worden gebracht. Ze willen bezoekers laten zien hoe de dieren gehouden worden en hoe ze gevoerd worden. Ook kunnen de bezoekers zien hoe het vlees na de slacht wordt uitgebeend en verwerkt voordat het in de winkels in de toonbank terecht komt.

Vleesveeboerderij Reinders wil tevens een kenniscentrum opzetten en educatie verzorgen, waarbij ze kennis en expertise delen met scholen en studenten. In de vleesverwerkingsruimte komt een ruimte om groepen tot 15 personen te ontvangen. Door het bedrijf open te stellen wil Vleesveeboerderij Reinders een verbindende factor zijn tussen boeren, scholieren en burgers. Het doel is bewustwording creëren over de productie van duurzame producten in de Achterhoek. Dat is waar Vleesveeboerderij Reinders trots op is!

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Eibergen
Initiatiefnemer:	Ambachtelijk Vleesbedrijf De Hoeve
Website	vleesbedrijfdehoeve.nl
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 284.345,-

FOOD PROJECT

Kruidenhof Mallum BIO - Blijvend in Ontwikkeling

De Stichting Kruidentuin Eibergen vernieuwt de Kruidenhof te Mallum. De tuin en het bezoekerscentrum worden verbeterd en verduurzaamd, daarnaast wordt het jaarlijkse programma op gebied van groen, natuur, kunst, cultuur, educatie en informatie uitgebreid. Het is de bedoeling dat daardoor méér bezoekers en ook nieuwe doelgroepen – vooral kinderen in de basisschoolleeftijd – hun weg naar de tuin zullen vinden. De kruidentuin wordt een ontmoetingsplek. Ook wordt de kennis op het gebied van kruiden als bestanddeel van verantwoorde voeding uitgedragen.

Het project van Kruidenhof te Mallum heet BIO, wat staat voor Blijvend In Ontwikkeling. De Kruidenhof is nu een verborgen paradijsje, gelegen in de Mallumse Molen. Het bestuur wil graag de zichtbaarheid en aantrekkingskracht van de Kruidentuin op bezoekers vergroten door het voorterrein aantrekkelijker, passend binnen het beschermde dorpsgezicht van Mallum, in te richten. Mallum heeft het in zich een toeristische hotspot te worden en de Kruidenhof maakt daar graag deel van uit. Binnen BIO vallen diverse werkzaamheden, zoals verbetering van paden, terrassen en pleintjes en aanbrengen van nieuwe voorzieningen. Zo biedt de geplande nieuwe en grotere overkapping bij het bezoekerscentrum de gelegenheid kleine culturele optredens tijdens het seizoen onder alle omstandigheden te laten plaatsvinden. Met een vernieuwd terras, gemaakt van gebruikte materialen, kan de Kruidentuin een ontmoetingsplek worden voor Eibergen en omgeving. De Kruidenhof wordt ook goed toegankelijk voor mindervaliden.

Het doel is in 2023 te groeien naar tenminste 5.000 bezoekers

per jaar, waarvan 15 procent basisschooljeugd. Hiervoor wordt ingezet op natuurbeleving, educatie en leesbevordering. De Kruidenhof gaat in de zomerperiode gevarieerde kinderactiviteiten in de tuin en het bezoekerscentrum houden, in combinatie met activiteiten voor de begeleidende (groot)ouders.

De Kruidenhof gaat de expertise op het gebied van kruiden naar buiten brengen en de verwerking van kruiden promoten. Daarvoor zullen innovatieve concepten worden opgesteld in overleg met lokale en regionale partijen als detailhandel, onderwijsinstellingen en horeca.

In onze Kruidenhof vinden nu al cursussen plaats. Nieuwe aanbieders van cursussen die gebruik willen maken van de ambiance in de tuin of het verbeterde bezoekerscentrum zijn van harte welkom.

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Mallum
Initiatiefnemer:	Stichting Kruidentuin Eibergen
Website:	kruidenhof-te-mallum.nl
Jaar:	2021
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 263.703,-

Foto: Ivo Hutten

PROJECT**Liefdespad - Stichting Het Liefdespad**

Stichting het Liefdespad uit Berkelland legt een fraai wandelpad aan waar kunstzinnige 'loveseats' worden neergezet, die uiting geven aan de liefde voor de plek of een thema. Denk daarbij aan liefde voor elkaar, voor het water, voor de natuur, voor kunst of voor eten. Door dit wandelpad, dat vlak bij Museum More, het Doolhof, de Baakse Beek, Klimbos Achterhoek en De Heikamp komt, valt er meer te beleven in fraai Ruurlo.

Het Liefdespad kan door iedereen worden bewandeld: singles, stellen, gezinnen en groepen. Het Liefdespad is 5 kilometer lang en is te starten vanaf De Heikamp, De Doolhof, Museum More en station Ruurlo. Het liefdespad is op 14 februari 2020 door gedeputeerde Jan Markink geopend. Zo'n 70 mensen brachten daarbij een toast uit op de liefde. Grote vlinders, die horen bij ontluikende liefde, sierden het feestelijke gebeuren magistraal op.

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Ruurlo
Initiatiefnemer:	Stichting Het Liefdespad
Website:	liefdespad.nl
Jaar:	2018
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 35.000,-
Bijdrage Waterschap:	€ 25.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 240.088,-

Foto: Ivo Hutten

PROJECT

Natuurpark Kronenkamp - Ontmoetings-/Educatiecentrum

In Neede is van de voormalige rioolwaterzuivering een multifunctioneel, ontmoetings- en educatief centrum gebouwd, genaamd Natuurpark Kronenkamp. Het park is bestemd voor ontmoeten, beleven, sociaal culturele activiteiten, exposeren en educatie. Het is een nieuwe bestemming voor de voormalige rioolwaterzuivering, die was overwoekerd en op de nominatie stond om te worden gesloopt. De oude, karakteristieke bouwwerken hebben een passende functie gekregen.

Binnen het park vind je een waterzuiveringsmuseum, een vleermuizenexpositie en de gistingstanks worden ingericht tot vleermuizenverblijf. Daarnaast wordt er een 360graden theater gemaakt. De locatie is ook bestemd voor mensen die (dag) structuur behoeven, voor integratie van statushouders en voor opleiding en stages. Het park is een plek waar, en van waaruit, veel soorten activiteiten plaatsvinden op het gebied van (buurt)contacten, groen, water, vleermuizen, bouwwerken.

Van de LEADER gelden is een multifunctioneel ontmoetings- en educatiecentrum gerealiseerd, waar ruimte is voor in- en aanloop, sociaal culturele buurt activiteiten, natuur/water-educatie door informatie, excursies, cursussen, lezingen en de permanente vleermuizen expositie 'Neede Vleermuizen-dorp'. Natuurpark Kronenkamp is inmiddels geopend en zeker een bezoekje waard!

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Neede
Initiatiefnemer:	Stichting Natuurpark Kronenkamp
Website:	natuurparkkronenkamp.nl
Jaar:	2019
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 30.000,-
Bijdrage Waterschap:	€ 30.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 240.655,-

PROJECT**Verbreding sportaanbod Smash Neede**

Smash Neede wil het sportaanbod verbreden. Naast tennis wil zij padel en rolstoeltennis aanbieden, niet alleen voor leden maar ook voor andere recreanten. Voor dit doel zullen twee kunstgrasbanen omgebouwd worden. Ook wordt het clubhuis rolstoelvriendelijk gemaakt, wat de integratie tussen mensen met en zonder fysieke beperking bevordert.

Tennisvereniging Smash Neede heeft te kampen met een dalend ledenaantal. Er is een plan gemaakt om meer (jonge) mensen actief aan het sporten te krijgen én leden langer aan het sporten te houden. Om te beginnen werd baanhuur en tijdelijk lidmaatschap mogelijk gemaakt voor jongvolwassenen die zich niet voor lange tijd willen binden en voor vakantiegangers die verblijven in Neede en omgeving. Er is een pilot voor padel en rolstoeltennis gehouden op de twee meest versleten kunstgrasbanen. Dankzij dit project kunnen mensen met een fysieke beperking in NO Achterhoek rolstoeltennis en padel spelen en integreren met niet-gehandicapten. Doordat padel populair is bij zowel jongvolwassenen als ouderen, verbetert de vitaliteit van Sportpark 't Haantje. Met de nieuwe banen en verbeterde toegankelijkheid ervan door baanhuur en tijdelijke lidmaatschappen, kan de actieve vakantieganger ook lekker komen sporten in Neede.

De mogelijkheden voor het spelen van rolstoeltennis zijn in Noord Oost-Achterhoek beperkt. Smash Neede is de enige aanbieder in dit gebied. Rolstoeltennis wordt 's zomers buiten gespeeld en 's winters binnen en vraagt om meer professionele begeleiding dan regulier tennis. Daarom is Smash

Neede een samenwerking gestart met sportschool Totaal in Tennis, voor het leveren van docenten met een applicatie voor rolstoeltennis. Voor de integratie van de rolstoeltennissers binnen de vereniging moet de toegankelijkheid van het clubhuis verbeterd worden, en het toiletblok aangepast. Daarnaast bleek een berghok voor sportrolstoelen noodzakelijk. Met een betere buitenbaan (harde ondergrond) valt verdere groei van de vereniging te verwachten.

Voor de pilot is de padelkooi op een zichtlocatie van sportpark 't Haantje neergezet. Dit maakt het sportpark in zijn geheel aantrekkelijker. Padel sport heeft de belangstelling van zowel oudere leden voor wie tennis te belastend is geworden, als van jongvolwassenen. Voor toernooien en competitie is verdubbeling van de capaciteit een noodzaak. Inmiddels spelen meer dan 50 personen padel, waarvan een deel ook competitie en toernooien. Bij deze sport bleek de mogelijkheid tot baanhuur of tijdelijk lidmaatschap ook belangrijk.

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Neede
Initiatiefnemer:	Vereniging Smash Neede
Website:	smashneede.nl
Jaar:	2021
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 30.460,-
Bijdrage gemeente:	€ 30.460,-
Subsidie LEADER:	€ 60.919,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 167.485,-

Foto: Henri Walterbos

PROJECT

Speel en Beweegpark De Stroet te Beltrum: ontmoeten, bewegen en beleven

Het project omvat de ontwikkeling van een viergeneratiepark met daarin speel en beweegtoestellen, een dierenweide en activiteiten en ontmoetingsmogelijkheden. Het park is gericht op sociale en sportieve contacten, gezondheid, en plezier voor alle leeftijden van 0-100 jaar. Het doel is om met dit viergeneratiepark, inwoners, maar ook voor gasten/bezoekers van buiten het dorp of de regio op gezonde en uitdagende wijze met elkaar te verbinden.

Het park, een multifunctionele buitenruimte van 10.000 m², is opgezet voor alle leeftijden, inclusief mensen met een beperking. Het is bestemd voor spelen, bewegen, ontmoeten en beleving. De nadruk ligt op spelen en ontwikkelen van het kind, op sporten en bewegen van jong tot oud en op sociaal contact tussen alle leeftijden. Maar ook om een actief bedrijfsleven te prikkelen (o.a. horeca en middenstand) om activiteiten te ontplooiën met een economische achtergrond, waar ruimte voor wordt geboden in het park. De ligging van het park aan de fietsknooppuntensysteem en het wandelnetwerk Achterhoek gaat een bijdrage leveren aan het imago van de regio. Een mooie parel toegevoegd aan het toeristische snoer in de Achterhoek.

In het viergeneratiepark staan speeltoestellen voor kinderen van 1-12 jaar, maar ook beweegtoestellen voor ouderen. Er is een interactief toestel dat door oud en jong gebruikt kan worden en er staan objecten voor fitness, bootcamp of fysiotherapie voor alle leeftijden. De pannakooi is geschikt gemaakt voor kleine evenementen. Naast de hertenweide kwam een dierenweide met

'aaibare' dieren. Er is een wadi aangebracht om water op te vangen bij hevige regenval, die tevens als strand fungeert om een zandkasteel te bouwen. Dit alles met een activiteitenprogramma.

Het viergeneratiepark is een breed gedragen initiatief in de gemeenschap. Vrijwilligers zorgen voor het beheer en onderhoud. Dit is een uniek project dat bottom-up in de Beltrumse gemeenschap tot stand is gekomen, met lijntjes naar gemeente, parochie, bedrijfsleven en Achterhoek Toerisme. Een mooie vorm van sociaal – coöperatief ondernemerschap anno 2020, dat in het dorp en de regio bijdraagt aan vitaliteit en sociale cohesie.

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Beltrum
Initiatiefnemer:	Stichting Speel en Beweeg Park De Stroet, Beltrum parkdestroet.nl
Website	
Stadium:	2021
Stadium:	Afgerond
Bijdrage EU:	€ 60.000
Bijdrage gemeente:	€ 60.000
Subsidie LEADER :	€ 120.000
Totaal geïnvesteerd:	€ 247.516.-

Foto: Theo Kock

PROJECT

Nieuwe toekomst voor de Kerk op het Kip

In Rekken wordt het voormalig RK kerkgebouw herbestemd en opnieuw in gebruik genomen zodat er nieuwe kansen en mogelijkheden komen op het gebied van leefbaarheid en recreatie/toerisme. Deze nieuwe kansen voor het gebouw ontstaan door het in te richten als een multifunctionele ontmoetingsruimte voor alle Rekkenaren en door de mogelijkheid te bieden om te overnachten in de voormalige kerk. Ook worden voor de Rekkense verenigingen nieuwe gebruiksmogelijkheden gerealiseerd in de Kerk op het Kip. Het Kip is overigens de naam van de buurt waar de kerk staat.

De voormalige RK kerk krijgt een nieuwe bestemming. De herbestemming maakt onderdeel uit van het overkoepelende plan 'Aantrekkelijk Rekken'. Het doel is om het kerkgebouw te blijven gebruiken als ontmoetingsplek. Het gebouw zal toegankelijk zijn voor de gehele Rekkense gemeenschap; iedereen moet er gebruik van kunnen maken. Het uiteindelijke doel is om samen met de andere accommodaties gelegenheid te bieden aan Rekkenaren om zich op sociaal-, cultureel- en welzijnsgebied verder te ontplooiën. Het gebouw wordt duurzaam en innovatief aangepast, waardoor het toekomstbestendig zal zijn. Naast het faciliteren van bestaande activiteiten worden er ook nieuwe activiteiten in het gebouw ontwikkeld, zoals overnachtingsmogelijkheden. Het kerkgebouw wordt tevens een rust- en bezinningsplek in de nog te realiseren wandel- en fietsroute die de werktitel 'Van Bisdom Münster naar Bisdom Utrecht v.v.' meegekregen heeft. Het

overnachten in een (voormalige) kerk is niet alleen uniek voor de Achterhoek, het geeft tevens invulling aan de vraag naar overnachtingsmogelijkheden in onze regio.

Als het kerkgebouw aangepast is, biedt het op cultureel gebied veel mogelijkheden en kunnen er bijvoorbeeld exposities georganiseerd worden, maar ook muziek-, toneel- en filmvoorstellingen. Dit zijn activiteiten waar in Rekken de voorzieningen tot op heden voor tekortschoten of simpelweg ontbraken. Het kerkgebouw blijft door het hergebruik niet alleen behouden, maar het biedt door de nieuwe gebruiksmogelijkheden ook economisch een toegevoegde waarde voor Rekken en omgeving. De plannen van de inwoners van Rekken om gezamenlijk de monumentale horecagelegenheid naast het kerkgebouw gedeeltelijk in stand te houden spelen hier ook een belangrijke rol in.

Gemeente:	Berkelland
Locatie:	Rekken
Initiatiefnemer:	Stichting behoud Kerkgebouw Martelaren van Gorcum
Website:	kerkophetkip.com
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 254.025,-

Foto: Marjan Tulp

PROJECT

Aanpassing/ontwikkeling De Kei

Stichting Welzijn Steenderen krijgt € 120.000 voor De Kei, een voormalig schoolgebouw waar een ontmoetings- en activiteitscentrum gecreëerd is. De modernisering/aanpassing van het voormalige schoolgebouw De Kei is een middel om binnen het dorp verbindingen te leggen. De Kei is behalve dorps huis ook een dorpslab: wie een idee heeft kan er terecht én wordt gekoppeld aan andere partijen.

Dit was de reden dat LEADER Achterhoek besloot de Stichting Welzijn Steenderen subsidie toe te kennen. Het gebouw is een middel om verbindingen te leggen binnen het dorp zodat iedereen erbij hoort en mee kan doen. In de Kei vind je het sociaal team van de gemeente, er is een dagopvang, Syrische vluchtelingen krijgen de mogelijkheid om de taal te leren en is een jeugd dansschool. De jeugd heeft de beschikking over de kelder. In en bij de Kei kwamen dankzij de subsidie van LEADER een kas, een tuin, een moestuin en een grote keuken, die door iedereen af te huren is.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie:	Steenderen
Initiatiefnemer:	Stichting Welzijn Steenderen
Website:	dekeisteenderen.nl
Jaar:	2018
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 244.000,-

FOOD PROJECT

Achterhoekse Angus Experience

Het project Achterhoekse Angus Experience geeft invulling aan kringlooplandbouw en resulteert in bewustwording bij de consument over de consumptie van vlees. Het gaat om kalveren die geboren zijn, opgroeien en leven in de Achterhoek, in het zicht van de consument en de toerist. De kalveren begrazen percelen van boeren en particulieren en lopen ook in natuurgebieden. The Angus Experience levert een smaakvol en duurzaam geproduceerd stukje vlees op uit de eigen streek.

75 procent van de kalveren gaat als ze 14 dagen oud zijn naar de reguliere kalfsvleesindustrie. 95 procent van het vlees uit de kalfsvleesindustrie wordt vervolgens naar het buitenland geëxporteerd. Binnen het project Achterhoekse Angus is gekozen voor een geheel andere aanpak. Bij De Steenoven worden de melkkoeien gekruist met Black Angus stieren. Van de kalveren die vervolgens geboren worden, wordt 25 procent melkkoe. De overige 75 procent, grotendeels mannelijke dieren, mogen in alle rust opgroeien. Zo krijgen ook deze dieren een goed leven met weidegang. Na een aantal jaren leveren ze een kwalitatief goed stuk vlees op, dat in de streek is geproduceerd. Het vlees wordt afgezet aan particuliere consumenten en horeca. Binnen deze aanpak is de afstand tussen boer en bord korter en is er minder 'gesleep' met dieren en met vlees. Er ontstaat tevens een netwerk dat de lokale economie een impuls geeft.

Binnen het project Achterhoekse Angus Experience wordt geïnvesteerd in natuur, landschap en biodiversiteit op eigen grond en grond van particuliere grondbezitters die pleegboer worden en de ossen gaan houden voor begrazing in kleine kuddes. Melkveehouderij De Steenoven levert verder melk (VLOG gecertificeerd), ijs en vlees, dat een extra meerwaarde heeft voor landschap en natuur, passend binnen de kringlooplandbouw. In dit project wordt vlees geproduceerd met aandacht voor dier, mens, natuur en omgeving. Prachtige en rustige dieren, zichtbaar voor consument en toerist door begrazing van het Achterhoekse coulissenlandschap. Dit project werkt verbindend tussen consumenten, restaurants, natuurorganisaties en opleidingen voor boeren en koks.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie:	Hummelo
Initiatiefnemer:	VOF de Steenoven, Ronald Pelgrom
Website	ijsvandesteenoven.nl
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 368.958,-

Foto: Jan Rulof van den Brink

FOOD PROJECT

Ambachtelijke, educatieve kaasmakerij op Boerderij Ruimzicht

Een ambachtelijke, educatieve kaasmakerij op Boerderij Ruimzicht draagt bij aan educatie, optimalisatie en uitstraling van natuurinclusieve landbouw. Al sinds 1996 heeft Boerderij Ruimzicht zich als pionier op vele thema's ingezet voor verandering. De aandacht die het bedrijf geeft aan sociale, economische en ecologische thema's en de toepassing daarvan in de praktijk geven een doorkijk naar een variant van een toekomstbestendig landbouwsysteem.

Boerderij Ruimzicht is een gecertificeerd biodynamisch (BD) landbouwbedrijf. BD-landbouw heeft vergaande doelstellingen op het gebied van natuur, milieu en dierenwelzijn. Op sociaal gebied wil zij midden in de maatschappij staan. Met de kaasmakerij werkt Boerderij Ruimzicht verder aan de inrichting en demonstratie van een florerend en natuurinclusief landbouwsysteem. Boerderij Ruimzicht gaat verantwoorde, ambachtelijke Achterhoekse kaas produceren. Hiervoor wordt een kaasmakerij met kaaskelder gebouwd, die bijdraagt aan alle gewenste, toekomstige doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, dierenwelzijn, educatie, voedselkwaliteit en gezondheid van dier en mens. De educatie wordt geprofessionaliseerd. De ervaringen van de transitie waar Boerderij Ruimzicht vorm aan geeft, kunnen via een gedegen educatief programma van belang zijn bij keuzes waar landbouw en maatschappij voor staan. Hiervoor wordt een educatieprogramma uitgewerkt in samenwerking met Zone College en Graafschap College Doetinchem, Warmonderhof in Dronten en met De Marke, proefbedrijf voor melkveehouderij en milieu in Hengelo (gld). Ook komt er een workshop ambachtelijk kaasmaken. Demonstratie van

Boerderij Ruimzicht als geheel hoort er ook bij: van intensief gangbaar melkveebedrijf in 1996 naar het multifunctionele, gemengde landbouwbedrijf van nu.

Natuurinclusieve en duurzame landbouw in het Achterhoekse coulissenlandschap meer rendabel maken door het zogenaamde gemengde bedrijf een nieuwe versie te geven. Waarbij het volledige productieproces van gras tot kaas inzichtelijk gemaakt en uitgedragen wordt. De natuurinclusieve landbouw, waar Boerderij Ruimzicht al jaren voorloper in is, zal door dit project nog beter uitgedragen worden middels een educatieprogramma met (omliggende) scholen in combinatie met Proefbedrijf De Marke en andere (bio)bedrijven. De ambachtelijke, natuurlijke wijze van kaas maken in combinatie met de natuurinclusieve bedrijfsvoering draagt hier aan bij. Door gebruik te maken van de van nature aanwezige bacteriën en schimmels wordt een kaasontwikkeld die zeer regiospecifiek is; een echte Achterhoekse kaas.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie :	Halle
Initiatiefnemer:	VOF Boerderij Ruimzicht
Website:	boerderijruimzicht.nl
Stadium:	lopend
Datum:	2021
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 250.133,-

Foto: Jan Rulof van den Brink

FOOD PROJECT**De Goed Gevulde Spaarvarkens**

In project de Goed Gevulde Spaarvarkens upcyclen de varkens van Inge Vleemingh lokale reststromen als oud brood, fruit met een plekje, kaaswei en bierborstel tot (h)eerlijk STREEKvlees: van broodkorst tot rookworst, alles uit de Heerlijkheid Achterhoek. Dankzij LEADER kon de onderneming een grote stap maken richting een 100% circulaire varkenshouderij; het varkensvoer is gered van de verbrandingsoven, verwarming en energieopwekking gebeurt met zonne-energie, drinkwater komt uit eigen bron en vervoer is elektrisch.

De varkens van De Goed Gevulde zijn een kruising tussen wild zwijn en Durocvarken, die het jaarrond buiten leven in familiegroepen. Ze leveren heerlijke ambachtelijke producten die worden afgezet via de webshop en lokale restaurants. Met deze nieuwe varkenshouderij wil De Goed Gevulde Spaarvarkens de nieuwe standaard in de Achterhoek worden. Doel is kennis te verspreiden en dit project kopieerbaar te maken, zodat er meer Goed Gevulde varkenshouderijen bij komen. Daarmee kunnen de gemeente Bronckhorst en zelfs de hele Achterhoek zich als voorbeeldregio op het gebied van circulaire economie en kringlooplandbouw op de kaart zetten. Bij de Goed Gevulde Spaarvarkens eten de varkens Achterhoekse reststromen als groente, fruit, brood en kaaswei. Hiermee gaan ze voedselverspilling tegen en maken ze (h)eerlijk en goed vlees met de smaak van vroeger. De reststromen, per jaar nu zo'n 30 ton, halen ze op bij diverse Achterhoekse bedrijven. Volgens smaakkeners als cheffoks en slagers is het vlees vergelijkbaar met Spaanse en Itali-

aanse varianten, De Goed Gevulde Spaarvarkens gaan de Achterhoekse ham op de kaart zetten. Via de winkel aan huis en de goedlopende webshop en social media account wordt (medio 2019) jaarlijks zo'n 1500 kilo vlees (25 varkens) en aanverwante producten zoals varkensvlees, zeep, biggen, varkens en workshops verkocht. De Goed Gevulde Spaarvarkens werkt intensief samen met lokale bedrijven en organisaties. De Goed Gevulde wil met de LEADERbijdrage doorgroeien naar een volledig bedrijf met werk en inkomen voor in ieder geval één fulltime persoon. Daarvoor moest de vleesafzet vergroot worden, dus zijn de varkensweides zijn uitgebreid en lopen er nu meer varkens. Verder heeft De Goed Gevulde de sociale werkplaats, waar plastic gescheiden wordt, uitgebreid. De werkplaats wordt verwarmd door een duurzame houtvergasser en er is een elektrische bestelwagen aangeschaft voor het ophalen van de reststromen en het wegbrengen van de bestellingen.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie :	Halle
Initiatiefnemer:	Inge Vleemingh, eigenaar De Goed Gevulde Spaarvarkens
Website:	degoedgevulde.nl
Stadium:	afgerond
Datum:	2020
Bijdrage EU:	€ 37.080,-
Bijdrage gemeente:	€ 37.080,-
Subsidie LEADER:	€ 74.160,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 148.320,-

PROJECT

Klompensmakersdorp Keijenborg weer op de kaart

Dit project brengt Nederlandse tradities en waarden op innovatieve wijze tot leven voor oude en nieuwe generaties. Het klompensmakersambacht is Nationaal Cultureel Erfgoed. Bezoekers ervaren hoe hun voorouders leefden en werkten, vanuit een gebied waar men tot 1950 leefde van de klompensmakerij. Zo ontstaat een toeristische trekpleister met diepte en beleving die de economische activiteiten in dit gebied nu en in de toekomst substantieel aanjaagt.

Tot midden vorige eeuw was er een omvangrijke bedrijvigheid van klompensmakers in Keijenborg en Hengelo (Gld). Zowel handgemaakte als industrieel gemaakte klompen verschaften in dit tijd honderden mensen werk en inkomen. Vanaf 1960 liep het maken van klompen hier af, maar in 2016 zijn er weer veel activiteiten opgestart. Een dergelijk rijke historie van bijzonder vakmanschap kan niet worden genegeerd en verdient om doorgegeven te worden. In 2013 is het handmatig klompen maken op de Nationale Inventaris Immaterieel Cultureel Erfgoed geplaatst. Het huidige aanbod op het gebied van klompen in Keijenborg op creatieve wijze verbinden geeft het toerisme in de Achterhoek een kwaliteitsimpuls. Keijenborg wil op de kaart staan als hét klompensmakersdorp van Nederland, waar toeristen cultuurhistorie beleven en waar inwoners trots op zijn. Het gaat om het veilig stellen van Nederlandse tradities en waarden en deze laten herleven in de vorm van een innovatieve, interactieve ervaring. Het gaat ook om het DNA van de Achterhoek, maar ook over het versterken en uitvergroten van maakindustrie, innovatie

en duurzaamheid. Dit project moet een bijdrage leveren aan de Achterhoek als geliefde vakantieregio, maar ook aan het vergroten van saamhorigheid onder dorpsbewoners en de leefbaarheid in het dorp. Zo levert dit project een significante bijdrage aan de lokale economie.

Keijenborg wil mensen laten ervaren, ruiken, voelen, proeven hoe het was om vroeger te leven, óp klompen. Een vernieuwende en interactieve ervaring op de plaats waar onze voorouders vroeger dagelijks werkten en leefden. Bezoekers kunnen zelf kiezen uit diverse arrangementen en het klompensmakersambacht beleven. Verschillende initiatieven zijn al van de grond gekomen, zoals klompensmakersroutes, klompenskampioenschap, klompenpannenkoeken, klompenslikeur, klompensbrood, klompensmakerscursussen en de jaarlijkse traditie van het bomenzagen. Met dit project versterken en verbinden we deze initiatieven.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie:	Keijenborg en omgeving
Initiatiefnemer:	Toeristisch Platform Hengelo/ Keijenborg
Website:	klompensmakershuus.nl
Jaar:	2021
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 50.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 50.000,-
Subsidie LEADER:	€ 100.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 231.859,-

PROJECT

Foto: Ivo Hutten

Hessenbad - Stichting Zorgbad Zonnewater

Stichting Zorgbad Zonnewater in Hoog Keppel (gemeente Bronckhorst) krijgt € 34.483 om het buitenbad te moderniseren zodat het geschikt is voor mensen met en zonder een beperking. Uniek aan dit project is dat het héle gezin van het water kan genieten, waardoor het gunstig is voor het zorgtoerisme in het gebied.

Het begon allemaal met een wens voor het behoud van het Hessenbad, het naast Zorgbad Zonnewater gelegen buitenbad dat nu niet in gebruik is, waarbij het bad niet alleen gerenoveerd zou worden maar ook voor mindervaliden geschikt gemaakt zou worden. Het ging dus niet alleen om het open houden van het buitenbad, maar om er een zwembad van te maken waar zowel valide mensen als mindervaliden gebruik van kunnen maken. Daardoor kunnen hele gezinnen zwemmen, ook als er een gezinslid is dat in een rolstoel zit. En dát is uniek in Nederland. Een buitenbad dat voor iedereen toegankelijk is levert (zorg)toerisme op voor de gemeente Bronckhorst.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie:	Hoog Keppel
Initiatiefnemer:	Stichting Zorgbad Zonnewater
Website:	zonnewater.nl/groep
Stadium:	afgerond
Datum:	2018
Bijdrage EU:	€ 18.020,-
Bijdrage gemeente:	€ 18.020,-
Subsidie LEADER:	€ 36.039,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 72.078,-

PROJECT

Ontmoetingsplek Vierakker/Wichmond

Omdat Wichmond geen geschikte plek had voor dorpsactiviteiten, kwam de wens vanuit de bevolking en basisschool de Garve om een ontmoetingsplek te ontwikkelen die een wezenlijke bijdrage kan leveren aan een rijkere leef- en leeromgeving in Wichmond en Vierakker.

De ontmoetingsplek kwam op het schoolplein van De Garve, zodat er voor de leerlingen ook meer mogelijkheden komen tot avontuurlijk ontdekken en spelen. Het schoolplein is tevens geschikt gemaakt om als groep samen te luisteren en te leren, en om het hele jaar door voorstellingen en vieringen te laten plaatsvinden. Het plein kreeg een meer natuurlijke inrichting, om tevens het natuuronderwijs beter te kunnen vormgeven. Het plein kreeg daarnaast ook de functie van ontmoetingsplek.

Gemeente:	Bronckhorst
Locatie:	Wichmond
Initiatiefnemer:	Vereniging voor interconfessioneel (RK/PC) basisonderwijs te Wichmond/Vierakker
Website:	bsdegarve.nl
Stadium:	in ontwikkeling
Datum:	2018
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 20.121,-
Bijdrage gemeente:	€ 20.121,-
Subsidie LEADER:	€ 40.242,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 80.848,-

PROJECT

Open Kastelenpark Vorden

Open Kastelen Park Vorden geeft het toerisme in Vorden en omgeving een kwaliteitsimpuls. Door samen te werken en het aanbod te bundelen kunnen de acht Vordense kastelen zich onder één noemer presenteren: Kastelen Park Vorden.

De belangrijkste vernieuwing is het tot leven brengen van de prachtige verhalen over het gebied. Hiervoor worden moderne communicatiematerialen ontwikkeld, zodat de verhalen tot je komen als je het gebied met de fiets, te voet, met elektrische voertuigen, te paard of met paard en wagen doorkruist.

De levendige verhalen over de fraaie kastelen maken van Vorden een toeristische trekpleister. Dit jaagt de economische activiteiten in dit (krimp-)gebied nu en in de toekomst aan.

Gemeente	Bronckhorst
Locatie	Vorden
Initiatiefnemer	Stichting Van Vorden Voor Vorden
Stadium	in ontwikkeling
Datum	2017
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 35.303,-
Bijdrage gemeente:	€ 35.303,-
Subsidie LEADER:	€ 70.606,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 141.212,-

Foto: Theo Kock

PROJECT

Bezoekerscentrum in het koetshuis van Kasteel Slangenburg

Door het koetshuis van Kasteel Slangenburg aantrekkelijker/toegankelijker te maken voor bezoekers kunnen er meer gasten en bezoekers komen. Exploitatie is nodig om het kasteel in stand te houden: behoud door gebruik. In het koetshuis zijn een horecagelegenheid en een landgoedwinkel van 40 kleine lokale ondernemers gevestigd. Door het koetshuis te verbouwen tot één bezoekerscentrum verbetert de toegankelijkheid voor het publiek, kan het gebouw wél het hele jaar door open en vormt het voorplein van het kasteel één geheel. Dit project is goed voor de omzet van het kasteel, voor de economische situatie van het gebied Slangenburg en sluit aan op de plannen voor het toerisme en recreatie van de gemeente Doetinchem.

De realisatie van het bezoekerscentrum is een onderdeel uit een overkoepelend plan voor Kasteel Slangenburg waarin eigenaar, Stichting Monumentenbezit (SMB) en huurder, Stichting Gastenhuis Kasteel Slangenburg (SGKS) samenwerken. Dit project heeft betrekking op het bezoekerscentrum op het voorplein, waar een horecagedeelte voor koffie/lunch in zit, een landgoedwinkel van lokale ondernemers en enkele lege ruimtes. Het doel is structureel meer bezoekers te trekken. Door het koetshuis van Kasteel Slangenburg te verbouwen ontstaat een multifunctioneel bezoekerscentrum dat toegankelijk is voor iedereen. De functies van het koetshuis van Kasteel Slangenburg, horeca en landgoedwinkel gaan in elkaar overvloeien. Voor de bezoeker wordt het één ruimte. Alle drie de functies trekken bezoek, wat een versterkende

werking op elkaar heeft. Bezoek kan door het hele gebouw wandelen en kan de boomgaard in lopen.

Binnen het project wordt het plafond van de landgoedwinkel geïsoleerd zodat de winkel het hele jaar door open kan en er wordt een doorgang in een achtermuur naar de boomgaard gemaakt zodat daar kleinschalige evenementen georganiseerd kunnen worden. Er komt ook een nieuw toiletblok, met mindervalidentoilet. Een ruimte wordt geschikt gemaakt voor het later te realiseren VVV-inspiratiepunt dat verwijst naar kastelen/landgoederen in de Achterhoek en een zolderruimte wordt aangepast voor wisselende exposities. Daarnaast wordt keukenapparatuur aangeschaft. Dankzij deze aanpassingen kan het koetshuis meer bezoekers ontvangen en kan het koetshuis het hele jaar open, en dus meer omzet genereren.

Gemeente:	Doetinchem
Locatie:	Slangenburg
Initiatiefnemer:	Stichting Gastenhuis Kasteel Slangenburg
Website:	kasteelslangenburgh.nl heerlijkheid-slangenburgh.nl koetshuisslangenburgh.nl
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER :	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 263.558,-

Foto: W. Thus

PROJECT**Buur maakt natuur**

De stichting Buur maakt Natuur heeft als doel om met behulp van donaties van derden grond aan te kopen en in te richten als natuur. Deze natuur staat dan ten dienste van bewoners in de omgeving. Buur maakt Natuur ontwikkelt nieuwe natuur in de gemeente Doetinchem. Dit gebeurt op twee locaties: de Wehlse Broeklanden en Gaanderen. In de Wehlse Broeklanden wordt het terrein 't Knapperslag ingericht en in Gaanderen is in 2017 gestart met De Watertap.

Dankzij LEADER is 5,7 hectare grond ingericht voor dit project in Gaanderen. Een onbewaakte spoorwegovergang is afgesloten en er is een nieuw wandelpad aangelegd. Dit project resulteerde in een verbetering de sociale cohesie in Gaanderen door het realiseren van een uitloopgebied tegen de kern van Gaanderen dat middels Buur maakt Natuur in beheer van bewoners is gekomen.

Er is nu een gebied van 5,7 hectare dat ingericht is als het oorspronkelijke rivierduin. Het is een wandel/natuurgebied met een onderdoorgang onder het spoor in de Bielheimerbeek. Tevens sluit het zogenaamde Möllepadd aan op verschillende wandelroutes die al bestaan in de omgeving.

Gemeente:	Doetinchem
Locatie:	Gaanderen
Initiatiefnemer:	Stichting Buur Maakt Natuur
Website:	buurmaaktnatuur.nl
Stadium:	afgerond
Datum:	2017
Bijdrage EU:	€ 20.907,-
Bijdrage gemeente:	€ 20.907,-
Subsidie LEADER:	€ 41.815,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 83.360,-

Gemeente **Doetinchem**

Foto: Marjan Tulp

PROJECT

Contact op wielen

Seniorenontmoetingspunt Doetinchem schafte voor het project 'Contact op wielen' elektrische wagens aan om kwetsbare ouderen uit het buitengebied zelfstandiger te maken zodat ze op den duur van het reguliere openbaar vervoer durven te gebruiken.

Gemeente:	Doetinchem
Locatie:	Doetinchem buitengebied
Initiatiefnemer:	Seniorenontmoetingspunt Doetinchem
Website	contactopwielen.nl
Jaar:	2018
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 39.775,-
Bijdrage gemeente:	€ 39.775,-
Subsidie LEADER:	€ 79.550,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 275.695,-

Foto: Jan Rulof van den Brink

FOOD PROJECT

Stadsboerin Doetinchem

Stadsboerin Doetinchem is een project van Ellen Willems. Dit project heeft geleid tot de oprichting van een Stichting die wordt ondersteund door vrijwilligers. De missie van de (non-profit) stichting is om meer verbinding met natuur, de herkomst van eten en tussen mensen tot stand te brengen.

Stadsboerin wil een groene sociale huiskamer in Doetinchem realiseren waarbij op laagdrempelige wijze verbinding van mensen onderling (sociale cohesie) én met de herkomst van hun voedsel tot stand wordt gebracht, door met elkaar te tuinieren, te koken, te eten en informatie uit te wisselen. In 2019 is de stichting op kleine schaal samen met vrijwilligers een stadsboerderij met moestuin, bloemenpluktuin, dieren en wijngaard gestart. Zes dagen per week wordt hier door vrijwilligers samen gewerkt. Met de oogst wordt ook gekookt door vrijwilligers voor de aanschuiftafel. Iedereen kan aanschuiven voor een gezonde en goedkope maaltijd. Groenten kunnen gekocht worden bij de Stadsboerin. Doelstelling van het project is om in drie jaar tijd de activiteiten op te schalen en nieuwe activiteiten te ontplooiën zodat er voldoende capaciteit en bereik gerealiseerd wordt om het initiatief op lange termijn op grotere schaal te kunnen voortzetten.

Nieuwe activiteiten

Meerdere dagen in de week wordt er met vrijwilligers gekookt voor de aanschuiftafel, zowel avondmaaltijden als lunches. Er zijn workshops betaalbaar koken met duurzame streekproducten voor mensen die willen leren om gezond te koken met een kleine beurs. Workshops (basis)scholen zijn er voor kinderen die de binding met hun voedsel verloren zijn. Het toeristisch arrangement 'Eten bij de boer' vindt plaats in de zomermaanden. De ontwikke-

ling van de sociale voedselproductie is niet alleen opgezet om de sociale activiteiten te kunnen uitvoeren en bekostigen, maar ook om aan de lokale vraag naar streekproducten te kunnen voldoen.

Waterrijk

Stadsboerin werkt samen met Stichting Naobers van Waterrijk in de wijk Dichteren. De Naobers koken nu maaltijden voor alleenstaande ouderen. De groente voor deze maaltijden wordt betrokken bij de stadsboerin. Daarnaast richt Stadsboerin een tweede moestuin in voor de voedselpakketten van de Voedselbank. Hiervoor waren een grote koeling en een transportbus nodig.

Gemeente:	Doetinchem
Locatie:	Doetinchem buitengebied
Initiatiefnemer:	Stichting Stadsboerin Doetinchem
Website:	stadsboerindoetinchem.nl
Stadium:	lopend
Datum:	2020
Bijdrage EU:	€ 52.166,-
Bijdrage gemeente:	€ 52.166,-
Subsidie LEADER:	€ 104.332,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 209.434,-

FOOD PROJECT

Brouwhoes Bier Experience

Het Brouwhoes Bier Experience is een interactieve bierbrouwerij waar gasten geïnformeerd en geïnspireerd worden over het reilen en zeilen van de bierbrouwerij, onder het motto 'verover je smaak'.

Openluchtmuseum Erve Kots is een authentieke museumboerderij uit de 19e eeuw, gelegen op een prachtige plek in het platteland. Naast de museumboerderij staan een Los hoes, een ambachtenstraat, een houtzagerij en een rosoliemolen. Op het erf van Erve Kots staat tevens de oudste brouwerij van de Achterhoek, waar sinds eind vorige eeuw bier wordt gebrouwen. In 1936 werd de boerderij als museum geopend en vanaf 1960 kwam de bijliggende herberg tot bloei. Om meer toeristen en vooral ook een jonger publiek te trekken is de oude brouwerij ontwikkeld tot een 'beer experience', waar je als gast op een zinnenprikkelende wijze wordt meegevoerd in het proces van het bierbrouwen. De beer experience bestaat uit een graanveld, een vierdimensionaal doolhof, een interactieve spelruimte en de proeverij met het brouwmeesterspel. Wie de experience heeft doorlopen wordt gekroond tot brouwer van het Brouwhoes.

Het bier dat gebrouwen wordt in de brouwerij is samengesteld uit authentieke Achterhoekse ingrediënten. Het brouwen van streekbier is een belevenis op zich: het verbouwen van het graan door omliggende boeren, het oogsten en het verwerken van het graan tot bier.

Het Brouwhoes Bier Experience is inmiddels klaar.

Gemeente:	Oost Gelre
Locatie:	Lielvelde
Initiatiefnemer:	Ek-FH Beheer b.v.
Website:	brouwhoesachterhoek.nl
Jaar:	2018
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 407.580,-

PROJECT

Het Blok

Het Blok is dé plek voor beleving, creatie en informatie. Het Blok staat voor 'het oude Blokkerpand', een pand midden in het centrum van Lichtenvoorde dat al 10 jaar leeg stond, en nu dankzij LEADER subsidie een unieke multifunctionele 'Hot Spot'-bestemming heeft gekregen.

Het Blok is een plek waar leerwerkplekken mogelijk zijn gemaakt voor mensen met een verstandelijke beperking en/of afstand tot de arbeidsmarkt. De vele kwaliteiten, mogelijkheden en talenten van deze doelgroep zijn zichtbaar voor bezoekers van Het Blok maar ook voor ondernemers uit Lichtenvoorde waardoor we werken aan een toegankelijk en inclusief dorp in de Achterhoek. Het Blok is een plek waar toeristen terecht kunnen voor een vernieuwde VVV, waar unieke, culturele en streekgebonden producten gemaakt worden en te koop zijn en waar startende ondernemers gebruik kunnen maken van betaalbare flex- en kantoorruimten.

Multifunctioneel

De aangevraagde subsidie was om het achterstallig onderhoud op te lossen, lekkage en leidingen te verbeteren en de brandveiligheid up to date te maken. Daarnaast waren er financiën nodig om de ruimte multifunctioneel in te richten, zodat het pand geschikt is voor zowel horeca als detailhandel. Ook zijn ruimten gecreëerd waar ondernemers kunnen werken en waar mensen met een beperking mooie en unieke producten kunnen maken. De eis van de gemeente Oost Gelre, voor het wijzigingen van het bestemmingsplan, en de wens van Het Blok is om de pui te vervangen voor een vernieuwde toegankelijke entree in oude stijl.

Gemeente	Oost Gelre
Locatie	Lichtenvoorde
Initiatiefnemer	Marloes van den Berg, Luuk Peters (Workmate Company) en Cindy klein Iking
Website	facebook.com/hetbloklichtenvoorde
Stadium	lopend
Datum	2019
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 25.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 25.000,-
Subsidie LEADER:	€ 50.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 100.211,-

PROJECT

Vincentiushuis Van en Voor Mensen

Vincentiusvereniging Groenlo is op de oude locatie uit haar jasje gegroeid, waardoor niet optimaal kan worden ingespeeld op de behoeften van de doelgroep. Om deze reden verhuist Vincentiusvereniging Groenlo samen met diverse maatschappelijke partners naar het 'Vincentiushuis Van en Voor Mensen'. Het pand aan de Ruurloseweg 13B is getransformeerd tot een multifunctionele gemeenschapsvoorziening met een uitgebreid activiteitenaanbod voor een bredere doelgroep.

Vincentiusvereniging zet zich sinds 1853 in voor minderbedeelden in Gemeente Oost Gelre en Berkelland. Zij versterken de sociale cohesie en de vitaliteit op sociaal en economisch gebied.

Door ruimtegebrek worden veel activiteiten van Vincentiusvereniging en de partners niet of elders uitgevoerd en dus kunnen ze niet optimaal inspelen op de behoefte vanuit de samenleving. Daarom hebben zij het pand aan de Ruurloseweg 13B te Groenlo aangeschaft en getransformeerd tot gemeenschapsvoorziening. Het pand, voorheen een showroom met garage, zal verbouwd en ingericht worden. Het nieuwe Vincentiushuis wordt een toekomstbestendig, multifunctioneel en energieneutraal gebouw dat toegankelijk is voor een brede doelgroep, inclusief ouderen en mensen met een fysieke beperking.

Het Vincentiushuis is nu geschikt voor de kringloopwinkel, activiteiten zoals praat- en eettafels voor eenzame mensen, kooklessen met ingrediënten uit voedselpakketten, reparatiedienst Vincentiuswinkel, dagbestedingsactiviteiten,

begeleiding om schuldproblematiek tegen te gaan, etcetera. Ook wordt het de vestigingsplek van samenwerkende lokale maatschappelijke organisaties

De doelgroep van Vincentiusvereniging Groenlo en het nieuwe Vincentiushuis zijn de inwoners van Groenlo en de rest van Gemeente Oost-Gelre, waaronder zwakkeren en minderbedeelden uit de samenleving. Jongeren en mensen van middelbare leeftijd hebben veelal te maken met financiële/ sociaaleconomische problemen, terwijl de ouderen die bezoeken vaak eenzaam zijn. Samenwerkingspartner Schuldhelp op Maat (SOM) heeft gemeenten Oost-Gelre en Berkelland als werkgebied. Incidenteel ontvangen zij daardoor ook hulpvragen van mensen uit Berkelland. De Vincentiuswinkel is toegankelijk voor iedereen. Zowel tijdens de verbouwings- en inrichtingsfase als tijdens de exploitatiefase werken zij samen met een groot aantal vrijwilligers, waaronder een groot aantal buurtbewoners. Het is dus echt een Vincentiushuis Van én Voor Mensen.

Gemeente:	Oost Gelre
Locatie:	Groenlo
Initiatiefnemer:	Vincentiusvereniging
Website:	vincentiusgroenlo.nl
Stadium:	gereed
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 928.000,-

PROJECT

VVV Inspiratiepunt Groenlo

Dit project behelst de realisatie van een eigentijds VVV Inspiratiepunt in Groenlo. Het inspiratiepunt vertelt het verhaal van de streek en de Achterhoek op een interactieve en inspiratieve manier. Doel is om gasten en inwoners te inspireren om erop uit te gaan in de gemeente Oost Gelre en de Achterhoek. De VVV is gevestigd in het voormalige stadhuis van Groenlo.

In een snel veranderende wereld veranderen ook de wensen en behoeften van gasten. Digitalisering zorgt ervoor dat fysieke VVV-locaties een andere rol krijgen en dat informatievoorzieningen en -overdracht op een aangepaste wijze dient te worden ingevuld. Storytelling, interactiviteit en beleving zijn hierbij belangrijke sleutelbegrippen. Achterhoek Toerisme zorgt in samenwerking met plaatselijke VVV's voor een upgrade van de VVV kantoren zodat deze kantoren de toeristische gast op een hedendaagse wijze kan benaderen en verleiden tot een bezoek aan een van de vele mooie plekken in Groenlo, de omgeving en de Achterhoek.

Een VVV Inspiratiepunt is een vernieuwende manier van toeristische informatievoorziening en is gebaseerd op drie principes:

- beleving
- inspiratie
- verkoop

Het Inspiratiepunt moet een echte toeristische beleving worden met een duidelijke couleur locale (80%) en tegelijkertijd de sfeer van de Achterhoek (20%) weergeven. Zo wordt de lokale beleving gekoppeld aan de regio. Met een Inspiratie-

punt komen we tegemoet aan de nieuwe wensen van de gast. De gast van morgen wil storytelling, interactiviteit en beleving ter ondersteuning van een keuze die gemaakt wordt uit het brede aanbod. Samen met Achterhoek Toerisme, de gemeente Oost Gelre, de ondernemers in de toeristische sector en overige stakeholders proberen we in Groenlo die omslag te maken.

In het Inspiratiepunt in Groenlo staat 'de Slag Om Grolle' centraal. De Slag om Grolle is het grootste 17e eeuwse re-enactment evenement in Europa. Daarnaast wordt de bier-historie belicht maar ook thema's als de Grolse wanten, de omgeving van Groenlo, routes en toeristische producten en arrangementen komen aan bod. Via de circumvallatielinie zal het buitengebied van Groenlo nadrukkelijk betrokken worden. De VVV fungeert hiermee als startpunt voor een verdere beleving van de stad en de omgeving. Doel is om gasten en inwoners aan te zetten om meer te gaan beleven in de regio en daarmee economische stimulering te bewerkstelligen.

Gemeente:	Oost Gelre
Locatie:	Groenlo
Initiatiefnemer:	VVV Oost Gelre
Website:	groenlo.nl
Stadium:	lopend
Bijdrage EU:	€ 34.950,-
Bijdrage gemeente:	€ 34.950,-
Subsidie LEADER:	€ 69.900,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 140.000,-

PROJECT

Duurzame dorpsauto Breedenbroek en Voorst

Door de aanschaf van een duurzame Dorpsauto voor Breedenbroek en Voorst draagt de Stichting Modern Naoberschap bij aan het langer zelfstandig kunnen blijven wonen van de inwoners van dit gebied. Dit project betreft doelgroepenvervoer, van onder meer bejaarden en mensen met een beperking. Deze groep mensen kan niet zelfstandig voorzien in hun vervoersbehoefte; hun mobiliteit neemt dankzij de Dorpsauto toe. De elektrische auto wordt gereden door vrijwilligers.

Sinds de start van de Dorpsauto in 2016 is de behoefte aan vervoer de afgelopen jaren alleen maar gegroeid. De Stichting heeft duizenden ritten verzorgd. Met het aanbieden van deze vervoersvorm draagt dit project bij aan de leefbaarheid van Breedenbroek en Voorst en omgeving. LEADER Achterhoek investeert samen met de stichting in een duurzame (elektrische) auto, met hogere instap en met ruime bagageruimte voor hulpmiddelen als rollator en rolstoel. Een elektrische auto met voldoende actieradius (400 km per dag) die voldoet aan de toegankelijkheidscriteria kost rond de € 35.000. Met deze toekomstbestendige dienst kan de mobiliteitsvraag van de doelgroep, die daar zelf niet in kan voorzien, worden ingevuld, op basis van een kostendeekkende vervoersprijs. Door deze laagdrempelige kilometerprijs kan de doelgroep contacten onderhouden en langer zelfstandig in de vertrouwde omgeving blijven wonen.

Gemeente:	Oude IJsselstreek, Aalten
Locatie:	Breedenbroek en Voorst
Initiatiefnemer:	Stichting Modern Naoberschap
Website:	dorpsauto.nu/duurzaam.html
Stadium:	afgerond
Datum:	2021
Bijdrage EU:	€ 15.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 15.000,-
Subsidie LEADER:	€ 30.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 80.590,-

Foto: Theo Kock

PROJECT

Overkapping kerkgebouw en dorpshuis in Varsselder

Het dorp heeft het beeldbepalende, cultuurhistorische kerkgebouw, dat ook een grote emotionele waarde heeft, teruggekocht. Door samenwerking te zoeken met 't Dorpshuus willen de initiatiefnemers het stenen gebouw weer tot leven brengen. Een gebouw voor en door het dorp gerealiseerd krijgt hiermee een nieuwe toekomst en bestaansrecht.

Op 19 maart 2013 werd het nieuwe pastorale beleid van De Verrijzenis Parochie gepresenteerd. Vanwege de verder dalende aantallen vrijwilligers, kerkgangers en pastores en de financiële situatie werden er van de elf kerken van de parochie acht afgestoten. Eén daarvan is de kerk in Varsselder - Veldhunten. De formele onttrekking aan de eredienst heeft 23 november 2014 plaatsgevonden. Hiermee ontstond de reële vrees dat 'ons' kerkgebouw in de toekomst ten onder kon gaan aan de sloophamer. Tijdens bijeenkomsten in het dorp bleek dat het gebouw ook een grote emotionele waarde heeft. Dankzij de inspanningen van enkele initiatiefnemers heeft in oktober 2017 de overdracht van het kerkgebouw vanuit het bisdom/parochie naar de nieuwe eigenaar Vereniging Kerkgebouw Varsselder - Veldhunten plaatsgevonden. De vereniging kent ruim 200 leden. Vereniging Kerkgebouw, de Vereniging Dorpsbelangen V-V en Stichting Gemeenschapshuis Varsselder - Veldhunten hebben een plan opgezet om het kerkgebouw weer nieuw leven in te blazen en aldus het gebouw weer inhoud en toekomst kunnen geven. Gezien de ligging naast elkaar, is het idee ontstaan om de verbinding met elkaar te zoeken.

Concreet willen ze dit doen door het Kerkgebouw middels een overkapte gang te verbinden met 't Dorpshuus. De overkapping wordt voorzien van zonnepanelen. Door deze overkapping kan het Kerkgebouw betrokken worden bij de programmering van 't Dorpshuus, en nieuwe mogelijkheden bieden voor het programmeren van activiteiten voor ons rijke verenigingsleven. Ook kunnen ze een locatie bieden aan evenementen van verenigingen/partijen uit omliggende dorpen. Er zijn al diverse concrete plannen, zoals een dorpsontbijt, een winterfair en een evenement tijdens Halloween. Ook zal de kerk worden gebruikt voor films, exposities, concerten, herdenkingen en cursussen. Uiteindelijk zal het kerkgebouw weer onderdeel uitmaken van het hedendaagse dorpsbeeld en dorpsplein.

Gemeente	Oude IJsselstreek
Locatie	Varsselder-Veldhunten
Initiatiefnemer	Stichting Gemeenschapshuis Varsselder - Veldhunten (SGVV)
Website	https://varsselderveldhunten.nl/index.php/t-dorpshuus/home-t-dorpshuus
Stadium	lopend
Bijdrage EU:	€ 19.500,-
Bijdrage gemeente:	€ 19.500,-
Subsidie LEADER:	€ 39.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 78.090,-

PROJECT

VVV Inspiratiepunt Ulft

Dit project behelst de realisatie van een eigentijds VVV Inspiratiepunt op het DRU Industriepark in Ulft. Het inspiratiepunt vertelt het verhaal van de streek en de Achterhoek op een interactieve en inspiratieve manier. Doel is om gasten en inwoners te inspireren om erop uit te gaan in de gemeente Oude IJsselstreek en de Achterhoek. De VVV heeft een prominente locatie gekregen op het DRU Industriepark: rijksmonument Het Loonbureau.

In een snel veranderende wereld, veranderen ook de wensen en behoeften van gasten. Digitalisering zorgt ervoor dat fysieke VVV-locaties een andere rol krijgen en dat informatievoorzieningen en -overdracht op een aangepaste wijze dient te worden ingevuld. Storytelling, interactiviteit en beleving zijn hierbij belangrijke sleutelbegrippen. Achterhoek Toerisme wil, in samenwerking met plaatselijke VVV's, de VVV kantoren een upgrade geven zodat deze kantoren de toeristische gast op een hedendaagse wijze kunnen benaderen en verleiden tot een bezoek aan een van de vele mooie plekken in de Oude IJsselstreek, de omgeving en de Achterhoek. Een VVV Inspiratiepunt is een vernieuwende manier van toeristische informatievoorziening en is gebaseerd op drie principes:

- beleving
- inspiratie
- verkoop

Het Inspiratiepunt is een echte toeristische beleving geworden met een duidelijke couleur locale (80%), tegelijkertijd

geeft het de sfeer van de Achterhoek (20%) weer. Zo wordt de lokale beleving gekoppeld aan de regio. Met een Inspiratiepunt komen we tegemoet aan de nieuwe wensen van de gast. De gast van morgen wil storytelling, interactiviteit en beleving ter ondersteuning van een keuze die gemaakt wordt uit het brede aanbod. Samen met Achterhoek Toerisme, de gemeente Oude IJsselstreek, de ondernemers in de toeristische sector en overige stakeholders is in Ulft die omslag gemaakt.

In het Inspiratiepunt in Ulft staan de thema's Maakindustrie & IJzerhistorie, op en rondom de Oude IJssel en De Grens centraal. Ook routes in de omgeving en de Achterhoek zullen aan bod komen. De VVV fungeert hiermee als startpunt voor een verdere beleving van de gemeente en de omgeving. Doel is om gasten en inwoners aan te zetten om meer te gaan beleven in de regio en daarmee economische stimulering te bewerkstelligen.

Gemeente:	Oude IJsselstreek
Locatie:	Ulft
Initiatiefnemer:	Aanvrager: Stichting DRU Industriepark
Website:	vvoudeijsselstreek.nl
Datum:	2020
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 37.500,-
Bijdrage gemeente:	€ 37.500,-
Subsidie LEADER:	€ 75.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 150.000,-

FOOD PROJECT

Duurzaam samen de toekomst in: Geitenkaasboerderij Brömmels

Duurzaam Samen de Toekomst in is een project van Geitenkaasboerderij Brömmels dat onder de peiler Achterhoek Food valt. De Brömmels is een kleine geitenkaasboerderij in Winterswijk Woold met 80 dieren waarvan de melk verwerkt wordt tot geitenkaas. Deze kaas wordt met name regionaal bij onder andere horeca en kaaswinkels afgezet. Daarnaast heeft De Brömmels een camping en doet aan kennisoverdracht naar de consument.

Het LEADER-project behelst de nieuwbouw van een schuur met daarin een doorstroompasteur. Het nieuwe gebouw wordt 'de kaaskathedraal' genoemd: door het gebint van het gebouw, dat nog ouderwetse pengatverbindingen kent, ziet het er authentiek uit aan de binnenkant. De buitenkant van het gebouw is extreem goed geïsoleerd en het heeft dus weinig energie nodig.

Door de nieuwbouw kan de geitenkaasboerderij groeien naar 150 geiten. Er is overcapaciteit voor het verwerken van melk, de pasteur kan 2.000 liter melk per dag verwerken. Het is de bedoeling om kleine landbouwbedrijven de kans te bieden om hier gebruik van te maken, zodat ze zelf geen machinerie hoeven aan te schaffen. De Brömmels kan de melk voor andere landbouwbedrijven verwerken, maar ze ook de mogelijkheid bieden om de ruimte en de pasteur te gebruiken. De doorstroompasteur is zeer energiezuinig (95 procent energiebesparing) en werkt op basis van warmtewisseling. Lars Boers, geitenkaasboerderij De Brömmels: "Wij willen

kleine landbouwers uit de omgeving vooruit helpen. Al snel na de nieuwbouw kwam een buffelboer die net over de grens gevestigd is, bij ons. Wij maken nu buffelkaas voor hem. Binnenkort komt de melk van een schapenboer er bij om te verwerken." De consument wordt betrokken bij het proces van het kaasmaken. Er is een kijkruimte bij de tobbe waar de kaas in wordt gemaakt, daarnaast worden er workshops 'zelf kaas maken' georganiseerd om de kennis en de beleving van de kleinschalige landbouw te verbeteren.

Gemeente:	Winterswijk
Locatie:	Winterswijk Woold
Initiatiefnemer:	Bert Kots en Lars Boers
Website:	brommels.nl
Jaar:	2019
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 256.629,-

PROJECT

Gebiedsapp Winterswijk-Vreden

De gebiedsapp Winterswijk-Vreden geeft de bezoeker van het gebied mobiel toegang tot uitgebreide, multimediale informatie over interessante locaties in het gebied, inclusief roumogelijkheden.

De thematische verhaallijnen over natuur, kunst & cultuur, erfgoed en landbouw zorgen, met inzet van nieuwe communicatietechnieken, voor een sterkere beleving van het gebied en dragen bij aan een grotere waardering. Dit resulteert in langer verblijf, vaker terugkomen en vooral ook het doorvertellen binnen de eigen sociale netwerken.

Gemeente:	Winterswijk
Locatie:	Winterswijk-Vreden
Initiatiefnemer:	Stichting Winterswijk Marketing (SWM)
Website:	100procentwinterswijk.nl
Jaar:	2017
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 27.503,-
Bijdrage gemeente:	€ 27.503,-
Subsidie LEADER:	€ 55.007,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 115.014,-

Foto: Marjan Tulp

FOOD PROJECT**Restauratie Keunenhuis - Nels Proeftuin**

Chefkok Nel Schellekens uit Winterswijk startte een gezamenlijk project met de stichting Natuurmonumenten. De monumentale boerderij Het Keunenhuis is opgeknapt zodat het behouden blijft en dienst kan doen als culinair proeflokaal voor Nel en haar 'no waste'-kooktechnieken.

Het Keunenhuis is een Rijksmonument in het Winterswijkse buurtschap Woold. De meer dan honderd jaar oude boerderij (gebouwd in 1908) is eigendom van de Vereniging Natuurmonumenten, die het Keunenhuis en het omringende landgoed in 2013 kocht. Natuurmonumenten ging daarna op zoek naar een ondernemer die wilde helpen om het Keunenhuis een nieuwe invulling te geven. Dat werd Nel Schellekens. "Het was alsof Het Keunenhuis op me heeft staan wachten," legt Nel uit.

Proeftuin

Het Keunenhuis is nu een culinaire proeftuin. Nel Schellekens experimenteert en creëert, spijkert koks en consumenten bij, verzorgt workshops, leert scholieren om lekkere dingen te maken van producten die over de datum zijn (dat noemt ze 'gered voedsel') en ontvangt gasten aan haar proeverijtafel. Bovenal kookt ze datgene wat ze direct bij de lokale boer haalt. Ze gooit niks weg. In de weilanden om Het Keunenhuis lopen mannelijke dieren.

Gemeente:	Winterswijk
Locatie:	Winterswijk Woold
Initiatiefnemer:	Nel Schellekens
Website:	nelschellekens.nl
Stadium:	lopend
Datum:	2018
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 60.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 60.000,-
Subsidie LEADER:	€ 120.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 240.000,-

PROJECT

Verenigingsgebouw Juliana

De werkgroep DOEN (duurzaam ondernemen en Noaberschap) ontwikkelde een plan voor duurzame en innovatieve impulsen voor het Wooldse verenigingsgebouw Juliana. Hiervoor is de buitenomgeving veilig gemaakt, er kwam een natuurlijke speelplaats, een openbaar toilet en er is een terras aangelegd.

Door uitbreiding van de huidige horeca-activiteiten is het verenigingsgebouw een aantrekkelijke stopplaats geworden voor bezoekers, wat een impuls geeft aan de recreatie en het toerisme in het fraaie gebied. Het gebouw is ook overdag open en er is een Buitengewoon Mooi Terras gekomen, waar een deel van het personeel een verstandelijke beperking heeft. Op de kaart staan Achterhoekse gerechten, die gemaakt zijn van streekproducten afkomstig van diverse Wooldse bedrijven. Met de uitvoering van deze plannen is het bestaansrecht van het verenigingsgebouw op lange termijn ook gewaarborgd.

Gemeente:	Winterswijk
Locatie:	Winterswijk Woold
Initiatiefnemer:	werkgroep DOEN
Website:	gebouwwoold.nl
Stadium:	afgerond
Datum:	2017
Bijdrage EU:	€ 30.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 30.000,-
Subsidie LEADER:	€ 60.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 135.053,-

Foto: Ivo Hutten

FOOD PROJECT

Vloermouterij Masterveld

Een oude stal is verbouwd tot vloermouterij voor het vermouten van in de streek verbouwd graan, waardoor streekbier gemaakt wordt dat van grondstof tot eindproduct afkomstig is uit de Achterhoek. Een keten van verschillende partijen, zoals akkerbouwers, molenaars, de mouterij, brouwerijen en de lokale horeca is hierbij betrokken.

Tegenover de ongeveer 300 grote en kleine brouwerijen in Nederland staan slechts vier mouterijen, waarvan twee rechtstreeks verbonden met een grote bierbrouwer. De meeste mout voor de kleinere brouwerijen komt op dit moment uit België of Duitsland, bovendien zijn de mouterijen van een dusdanige grote omvang dat zij niet in staat zijn om kleinere hoeveelheden graan te vermouten voor de kleine streekbrouwer. Bijkomende voordelen zijn het herstel van de band tussen de brouwer en de plaatselijke akkerbouwer en de positieve bijdrage van meer graanvelden aan de biodiversiteit van het WLC-gebied rond Winterswijk. Dit project biedt daarnaast ook mogelijkheden voor toeristische en educatieve arrangementen.

Gemeente:	Winterswijk
Locatie:	Winterswijk Ratum
Initiatiefnemer:	Maatschap D.J.Legters en L.A.Legters -Te Paske
Website	vloermouterijmasterveld.nl
Jaar:	2017
Stadium:	afgerond
Bijdrage EU:	€ 24.375,-
Bijdrage gemeente:	€ 24.375,-
Subsidie LEADER:	€ 48.750,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 97.500,-

PROJECT

VVV Inspiratiepunt Winterswijk

Dit project behelst de realisatie van een eigentijds VVV Inspiratiepunt in Winterswijk dat op een interactieve en inspiratieve manier het verhaal vertelt van de streek en de Achterhoek. Het doel is om gasten en inwoners te inspireren om erop uit te gaan in de gemeente Winterswijk en de Achterhoek. De VVV is gesitueerd in het voormalige raadhuis van Winterswijk.

In een snel veranderende wereld veranderen ook de wensen en behoeften van gasten. Digitalisering zorgt ervoor dat fysieke VVV-locaties een andere rol krijgen en dat informatievoorziening en -overdracht op een aangepaste wijze dient te worden ingevuld. Storytelling, interactiviteit en beleving zijn hierbij belangrijke sleutelbegrippen. Achterhoek Toerisme wil, in samenwerking met plaatselijke VVV's, de VVV kantoren een upgrade geven zodat deze kantoren de toeristische gast op een hedendaagse wijze kan benaderen en verleiden tot een bezoek aan een van de vele mooie plekken in Winterswijk, de omgeving en de Achterhoek.

Een VVV Inspiratiepunt is een vernieuwende manier van toeristische informatievoorziening en is gebaseerd op drie principes:

- beleving
- inspiratie
- verkoop

Het Inspiratiepunt geeft een echte toeristische beleving met een duidelijke couleur locale (80%) en tegelijkertijd de sfeer van de Achterhoek (20%) weer. Zo wordt de lokale beleving

gekoppeld aan de regio. Met een Inspiratiepunt komen we tegemoet aan de nieuwe wensen van de gast. De gast van morgen wil storytelling, interactiviteit en beleving ter ondersteuning van een keuze die gemaakt wordt uit het brede aanbod. Samen met Achterhoek Toerisme, de gemeente Winterswijk, de ondernemers in de toeristische sector en overige stakeholders maken we in Winterswijk die omslag. In het Inspiratiepunt in Winterswijk staan de USP's van Winterswijk centraal. Dit zijn het Nationaal Landschap Winterswijk, Mondriaan, het winkelcentrum, de groene grens en de Steengroeve. Deze USP's worden ook via routes, toeristische producten en arrangementen gepromoot. De VVV fungeert hiermee als startpunt voor een verdere beleving van de stad en de omgeving. Doel is om gasten en inwoners aan te zetten om meer te gaan beleven in de regio en daarmee economische stimulering te bewerkstelligen.

Gemeente:	Winterswijk
Locatie:	Winterswijk
Initiatiefnemer:	Aanvrager: Stichting Winterswijk Marketing / VVV Winterswijk 100procentwinterswijk.nl
Website:	
Stadium:	afgerond
Datum:	2020
Bijdrage EU:	€ 38.000,-
Bijdrage gemeente:	€ 38.000,-
Subsidie LEADER:	€ 76.000,-
Totaal geïnvesteerd:	€ 152.000,-

Foto: Ivo Hutten

Waterschap Rijn en IJssel staat open voor meer LEADER-initiatieven

LEADER- projecten maken ons werk mooi zichtbaar

"Als Waterschap zijn we geïnteresseerd in projecten die met onze drie hoofdtaken te maken hebben", legt Peter Schrijver uit. Hij is naast bestuurder van Waterschap Rijn en IJssel ook lid van de LAG, de Lokale Actie Groep, van LEADER Achterhoek. "Onze drie belangrijkste taken zijn het zorgen voor veiligheid langs de rivieren (dijkenbeheer), zorgen voor schoon water (afvalwaterzuivering) en het afvalwatersysteem. LEADER-projecten die hiermee te maken hebben kunnen op onze interesse rekenen, zeker als het projecten betreft die vanuit de gemeenschap zelf zijn ontstaan. Als waterschap ondersteunen we graag projecten die de zichtbaarheid van onze werkzaamheden verbeteren. Mensen begrijpen dan beter wat het waterschap doet."

Samen sterker

Peter Schrijver is dan ook blij met de drie projecten waar het waterschap aan mee heeft gewerkt. "Projecten als het Liefdespad, en Kerkenpaden liggen langs een beek, waar mensen langs lopen of fietsen. Dankzij deze projecten kunnen mensen ter plekke onze werkzaamheden zien. Dat geldt op een andere manier voor Natuurpark Kronenkamp, het project in Neede bij de oude zuiveringsinstallatie. Dat project heeft met cultuurhistorie te maken. Het betreft herbestemming van de oude monumenten. Ook daar werken we graag aan mee."

Dankzij het waterschap is er soms ook meer mogelijk met een project. Dat bleek bij het project Kerkenpaden. "Het project valt onder de gemeenten Oude IJsselstreek, Aalten en Oost Gelre. Toen wij aanhaakten kon ook de Keizersbeek meegenomen worden in de route. Zo maak je elkaar samen sterker en heb je uiteindelijk een mooiere route. Wij nemen het onderhoud van de Keizersbeek op ons en hebben daarnaast aan de overzijde van de waterloop een ecologische oever aangelegd."

Lef tonen en doen

Peter is zeer te spreken over het Liefdespad in Ruurlo. "Het Liefdespad in Ruurlo bestaat uit een prachtige wandelroute met kunstzinnige 'loveseats'. "Met het Liefdespad is iets nieuws gecreëerd. De route verrast en inspireert. Het idee ontstond tijdens een inspiratiesessie voor de Baakse Beek. We hebben geld beschikbaar gesteld om de ideeën die daar ontstonden verder uit te werken. Zonder strakke kaders, want soms moet je gewoon lef tonen, durven en doen. Het heeft een mooi project opgeleverd, waar ik trots op ben."

Meer projecten

Bij het Waterschap Rijn en IJssel is ruimte voor meer projecten. "Wat we leuk zouden vinden is een project dat te maken heeft met onze relatie met veiligheid, dijken dus. Waar je dan aan moet denken? Langs de IJssel en de Berkel liggen dijken en er zijn diverse regionale waterkeringen. Wie daarbij een mooi project bedenkt, kan op onze interesse rekenen."

Het Waterschap Rijn en IJssel neemt deel aan de volgende LEADER-projecten

Kerkenpaden

€11.525,-

(zie blz. 11)

Liefdespad

€25.000,-

(zie blz. 27)

Natuurpark Kronenkamp

€30.000,-

(zie blz. 28)

Waterschap Rijn en IJssel
WATERBEHEER: VEILIG EN OP MAAT

Naast de zeven deelnemende gemeenten draagt ook Waterschap Rijn en IJssel bij aan LEADER projecten. Tot nu toe zijn het er drie: Kerkepaden, het Liefdespad en Natuurpark Kronenkamp. Wat Peter Schrijver, heemraad van het Waterschap betreft, komen daar nog meer mooie projecten bij. **"Wij zijn heel positief over LEADER Achterhoek."**

Foodcoördinator Maurits Steverink: 'Achterhoek Food legt verbindingen'

De Achterhoek als leverancier van natuurinclusieve food-producten van hoge kwaliteit. Dat is het eerste doel dat Achterhoek Food, de voedseltak van LEADER Achterhoek, nastreeft. Een tweede doelstelling is om de Achterhoek internationaal te etaleren als onderscheidende foodregio. Voor deze twee hoofddoelen zijn allerlei verbindingen gelegd. Maurits Steverink, coördinator foodprojecten, legt uit.

"De term 'streekproduct' wil niet meer en niet minder zeggen dan dat een product uit de regio komt. Het zegt niets over wat de kwaliteit van het product is, laat staan of het een uniek product is en een meerprijs waard. Vandaar dat de term 'streekproduct' weinig biedt," legt Maurits Steverink, coördinator foodprojecten LEADER Achterhoek, uit. "Belangrijk is dat een product meerwaarde levert voor de Achterhoek. In december 2019 organiseerden we een Ronde Tafel conferentie over het thema Achterhoek Food. Tijdens die conferentie bleek er breed draagvlak om de Achterhoek te profileren als de regio waar natuurinclusief wonen, werken en eten normaal is. Op dat gebied liggen kansen voor boeren en foodondernemers. Om die kansen te grijpen, is samenwerking noodzakelijk."

Verbindingen

Inmiddels kent LEADER Achterhoek veel food-projecten. Maurits: "Elk project heeft verbindingshaakjes met andere projecten, ondernemers, boeren, opleidingen en andere organisaties. Initiatiefnemers van projecten leveren draagvlakverklaringen aan, waar in staat dat ze steun krijgen en gaan samenwerken. Denk daarbij aan partijen als Achterhoek Toerisme, Vereniging Slow Food Achterhoek, Vereniging Streekproducten Achterhoek en Liemers. Daarnaast ook onderwijsinstellingen zoals het Zône College en het Graafschap College, die bijvoorbeeld kennis uit projecten blijvend inzetten in hun onderwijs. Deze partijen doen echt mee aan het project. Als platform Achterhoek Food werken wij samen met andere organisaties, zoals Stichting Pak An, met wie we projecten delen en naar elkaar doorwijzen. Wat we als Achterhoek Food daarnaast doen is ondernemers of startende ondernemers helpen met het vinden van een locatie. Zo heeft 'Pluck' een locatie gevonden op landgoed Keppel dankzij een oproep via ons platform Achterhoek Food."

Eetcultuur & Food

Raken met Smaken is een van de meest opmerkelijke projecten die gesubsidieerd zijn door onder andere LEADER Achterhoek. Het is een project van het Cultuurpact Erfgoed Achterhoek en Liemers. Maurits: "Eetcultuur is ook een vorm van erfgoed. Wij kunnen als Achterhoek Food veel vaker samenwerken met de cultuursector, dat bleek wel uit dit project. In het project Raken met Smaken heeft fooddesigner Katja Gruijters goed naar voren gebracht hoe mooi het is als de food- en de cultuursector gaan samenwerken. Dit project krijgt zeker navolging."

Achterhoekse ketens steunen

Projecten werken onderling ook samen, legt Maurits uit. "We helpen met het realiseren van ketenstructuren zodat ondernemers samen werken van grond tot mond. Vloermouterij Masterveld en molenaar De Vier Winden vormen belangrijke schakels in de keten van akker tot brouwer en bakker. De voor Nederland unieke vloermouterij is al een LEADER project en Molen de Vier Winden heeft een aanvraag ingediend. Doordat ze samenwerken met graantelers uit de Achterhoek, ontstaan er diverse nieuwe foodconcepten." Bij vijf bakkers ligt inmiddels Puur Achterhoeks brood in de schappen dat gemaakt is van puur Achterhoeks graan. En er volgen meer producten. "Dat is ook een voorbeeld van samenwerking, en van producten die onderscheidend zijn door hun kwaliteit en bijdrage aan natuur en landschap. Achterhoeks brood kan alleen bestaan als de boer en de molenaar samenwerken. Daarbij komt ook storytelling: met meer granen op de akkers zie je minder Engels raaigras, maïs en aardappelen in ons

SABINE GROOTENDORST

Achterhoekse landschap. Graan is beter voor de diversiteit in de natuur en beter voor de bodem, helemaal als het gepaard gaat met bloemrijke akkers. Voor de Achterhoeker en de toerist is het leuk om tussen de graanvelden en de bloemrijke akkers door te fietsen en de basis te zien groeien voor dat heerlijke kwaliteitsbrood, bier, pizza's en pannenkoeken. Ook nieuw in de Achterhoek is een whiskey die gemaakt is van Achterhoekse graan. Ook dat is een voorbeeld van een onderscheidend product. Het was al uitverkocht voordat het op de markt kwam"

Sociaal aspect food

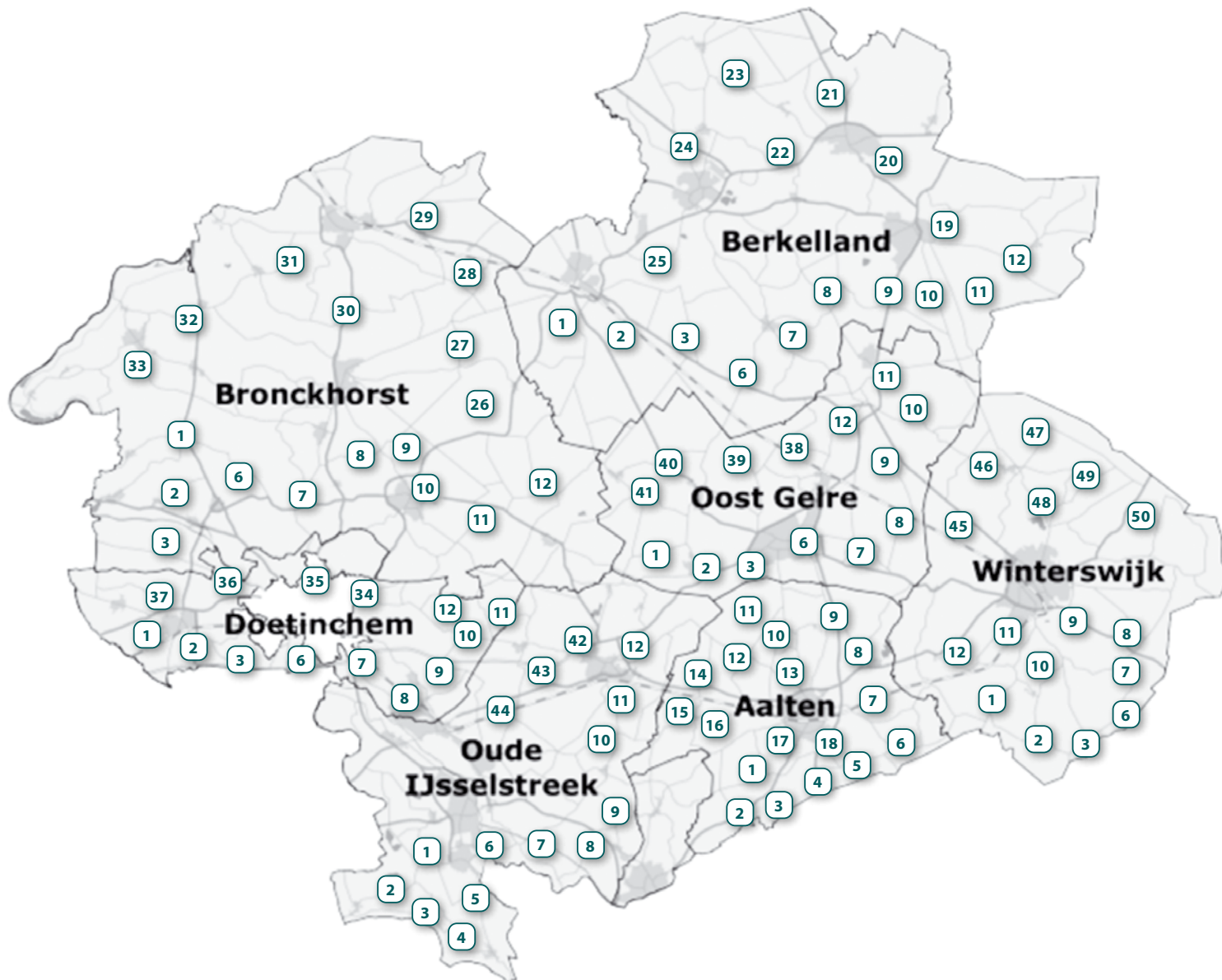
Eind 2019 ging een afvaardiging van LEADER Achterhoek op bezoek bij LEADER Söderlång, Zweden. Het werd een inspirerende reis die op allerlei vlakken tot waardevolle resultaten leidde. "Doordat we in Zweden zijn geweest hebben we geleerd wat belangrijk is aan projecten zoals dat van Stadsboerin Ellen Willems in Doetinchem. Dat is de zogenaamde social gastronomy, het sociale aspect van voedsel. In de Achterhoek is kortgeleden een samenwerking beklonken tussen zorgboerderij Slangenburg, De Voedselbank Doetinchem en de Stadsboerin. De zorgboerderij gaat nog meer verse groente telen voor de Voedselbank dan ze al deden, maar liefst 850 gezinnen kunnen en straks mee gevoed worden. Ellen Willems gaat voor educatie zorgen voor deze mensen. Ze

krijgen dus de beschikking over gezonde groente – ongezond eten is helaas veel goedkoper in de supermarkt dan gezond voedsel – en Ellen leert ze wat er gezond aan is en hoe ze het lekker én eenvoudig klaar kunnen maken. Namens Achterhoek Food kon ik de verbinding tussen de Stadsboerin en de Voedselbank leggen. Dit voorbeeld kan uitgerold worden naar alle gemeenten in de Achterhoek en biedt een oplossing voor een groot sociaal vraagstuk."

Uitdagingen

Achterhoek Food weet samen met ondernemers middels foodprojecten meer waarde te geven aan het sociale leven, cultuur en natuur. "Die waarde kan meer verzilverd worden, wat leidt tot nieuwe bedrijvigheid. Het is nu zaak om nog beter samen te werken en de Achterhoek als onderscheidende foodregio te blijven uitdragen. Daardoor versterken we het merk Achterhoek met food. We hebben laten zien dat het netwerk werkt. De volgende uitdaging is om de krachten te bundelen met een Achterhoek Food Manifest. We hebben echt wat te bieden. Wat we als Achterhoekse foodproducenten nog vooral meer moeten doen is de schroom van ons afschudden. We leveren keigoede bijzondere kwaliteitsproducten, daar mogen we gerust trots op zijn en dit vooral eens gaan roepen." En dan is er nog een uitdaging, weet Maurits. "Achterhoek food internationaal verbinden! De eerste stappen zijn daarvoor al gezet."

Leader projecten:

50 ijzersterke
Achterhoekse
PROJECTEN!

Projecten meerdere gemeenten

- 1 Achterhoekse Sappers
  - 2 Ark voor Hoogstamfruit
  - 3 Boerderijstichting Achterhoek - Luikenproject
  - 4 Boeren 2.0: Het nieuwe Achterhoekse landbouwsysteem
  - 5 Kerkenpaden
  - 6 Leefsamen: langer thuiswonen dankzij slimme sensoren
  - 7 Miva Las Vegas
  - 8 Ondernemende Helden Academie
  - 9 Pak An Pakt Door
  - 10 Raken met smaken
  - 11 Silo Art Tour
  - 12 Trots op regionaal vakmanschap: duurzame gastvrijheid in de Achterhoek
-

Projecten gemeente Aalten

- 13 De Loods in Barlo
  - 14 DinXperience
  - 15 Mobiliteit Aalten
  - 16 Multifunctionele ruimte in 't Dorpshuus Ons Belang IJzerlo
  - 17 Nieuwe kapschuur - Belevingsboerderij De Ahof
  - 18 Pumptrackbaan De Tornado's op Sportpark Zuid in Aalten
-

Projecten gemeente Berkelland

- 19 Ambachtelijk Vleesbedrijf de Hoeve/Vleesveeboerderij Reinders
  - 20 Kruidenhof Mallum BIO - Blijvend in Ontwikkeling
  - 21 Liefdespad - Stichting Het Liefdespad
  - 22 Natuurpark Kronenkamp - Ontmoetings-/Educatiecentrum
  - 23 Nieuwe toekomst voor de Kerk op het Kip
  - 24 Speel en Beweegpark De Stroet te Beltrum
  - 25 Verbreding sportaanbod Smash Neede
-

Projecten gemeente Bronckhorst

- 26 Aanpassing/ontwikkeling De Kei
  - 27 Achterhoekse Angus Experience
  - 28 Ambachtelijke, educatieve kaasmakerij op Boerderij Ruimzicht
  - 29 De goed gevulde spaarvarkens
  - 30 Klompenmakersdorp Keijenborg weer op de kaart
  - 31 Hessenbad - Stichting Zorgbad Zonnewater
  - 32 Ontmoetingsplek Vierakker/Wichmond
  - 33 Open Kastelen Park Vorden
-

Projecten gemeente Doetinchem

- 34 Bezoekerscentrum in het koetshuis van Kasteel Slangenburg
  - 35 Buur maakt natuur
  - 36 Contact op wielen
  - 37 Stadsboerin Doetinchem
-

Projecten gemeente Oost Gelre

- 38 Brouwhoes Bier Experience
  - 39 Het Blok
  - 40 Vincentiushuis Van en Voor Mensen
  - 41 VVV Inspiratiepunt Groenlo
-

Projecten gemeente Oude IJsselstreek

- 42 Duurzame dorpsauto Breedenbroek en Voorst
  - 43 Overkapping kerkgebouw en dorpshuis in Varsselder
  - 44 VVV Inspiratiepunt Ulft
-

Projecten gemeente Winterswijk

- 45 Duurzaam samen de toekomst in: Geitenkaasboerderij Brömmels
- 46 Gebiedsapp Winterswijk-Vreden
- 47 Restauratie Keunenhuys - Nels Proeftuin
- 48 Verenigingsgebouw Juliana
- 49 Vloermouterij Masterveld
- 50 VVV Inspiratiepunt Winterswijk

Geslaagd bezoek aan LEADER-partnergebied in Skåne

Van 30 september tot en met 3 oktober 2019 bezocht een delegatie van LEADER Achterhoek projecten van LEADER Söderslätt, in de provincie Skåne, het zuidelijkste puntje van Zweden. Een leerzame en boeiende reis waarin veel kennis en ervaring is uitgewisseld, contacten zijn gelegd en ideeën voor (gezamenlijke) projecten zijn ontstaan. Een van de projecten is inmiddels concreet geworden: de Silo Art Tour werd in de bus naar Zweden bedacht.

Söderslätt ligt ten Zuidoosten van Malmö. Het is een landbouwgebied dat gezien wordt als de 'graanshuur' van Zweden. Het loopt van de Oostzeekust, via een vlak gebied vol akkerbouw, naar het meer bosrijke, glooiende noorden. De landbouw wordt met name bedreven door grootgrondbezitters. In Skåne vind je veel landhuizen en kastelen. Het LEADER-gebied Söderslätt omvat de gemeenten Vellinge, Trelleborg, Skurup, Svedala en het buitengebied van Malmö.

In Zweden zijn diverse projecten bezocht, zoals:

1. Botildenberg is een sociaal food-project ('social gastronomy') aan de rand van grote stad Malmö. Het project is enerzijds bedoeld als pilot om de stad te vergroenen en anderzijds is het een manier om in de nieuwe samenleving met verschillende culturen te integreren. Het project is gebaseerd op food, werk, hoop en sociaal contact. Voedsel en landbouw fungeren hierbij als middel.
2. Smart Little Villages is een LEADER-project dat de krimp in de dorpen en kleine kernen tegengaat. Jaarlijks worden conferenties en hackatons opgezet waarbij alle aanwezigen uitgedaagd worden om oplossingen te vinden voor problemen die te maken hebben met krimp.
3. De biologische Hallakra Wijngaard is een verzamelpunt van aan elkaar gelieerde bedrijven. De eigenaar van de wijngaard, Hakan Hansson, heeft complementaire bedrijven uitgedaagd om van zijn land gebruik te maken.

Energie door wisselwerking

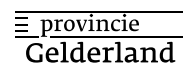
De reis leverde veel energie op. Niet alleen door het bezoeken van fraaie Zweedse projecten, maar ook door de creatieve deelnemers die elkaar onderling met hun ideeën wisten te vinden. Tijdens het bezoek werd kennis uitgewisseld, zowel tussen de bezoekers en de gastheren/-vrouwen, als tussen de deelnemers aan de reis. Denk daarbij aan hoe jongeren te betrekken bij projecten, hoe storytelling in te zetten voor verbetering betrokkenheid en de aanpak van crowdfunding in de praktijk. Er zijn connecties gelegd, 'good practices' uitgewisseld en er zijn mogelijkheden besproken om gezamenlijke projecten op te starten. LEADER Söderslätt is uiteraard van harte uitgenodigd om de Achterhoekse projecten te komen bekijken.

Meer over LEADER Söderslätt vind je op de website www.leadersonderslatt.se

Foto: Ivo Hutten

Over LEADER Achterhoek

De uitvoering van LEADER Achterhoek ligt in handen van de Lokale Actie Groep (LAG). Dit zijn de mensen die de initiatiefnemers begeleiden in hun projectaanvraag. De LAG bestaat uit vertegenwoordigers uit de sectoren landbouw, recreatie, toerisme, landschap, arbeid, onderwijs, banken, dorpsbelangen, cultuur en overheden.

Ze zijn afkomstig uit de gemeenten Aalten, Berkelland, Bronckhorst, Doetinchem, Oost Gelre, Winterswijk, Oude IJsselstreek en Waterschap Rijn en IJssel.

(bovenste rij, v.l.v.r.): Arie Schoenmaker (LAG adviseur gemeente Winterswijk), Karin Overbeek (LAG gemeente Bronckhorst, innovator business coach), Tom Lamers (LAG gemeente Winterswijk, Euregio), Geert Kurvers (provincie Gelderland), Jeffrey Jansen (LAG gemeente Oost Gelre, landschapper/planoloog), Marieke Frank (voorzitter LEADER Achterhoek, wethouder gemeente Oost Gelre), Ria Vreman (LAG gemeente Winterswijk, Kleine Kernen), Ingrid Lambregts (LAG Doetinchem, wethouder gemeente Doetinchem), Marjan Tulp (LAG Doetinchem, zelfstandig communicatieadviseur), Mart Mensink (provincie Gelderland), Jacqueline Kremer (LAG Winterswijk, Humanitas), Mark Hoftiezer (gemeente Aalten, landbouwer en bestuurslid JPG), Jolanda Kemna (coördinator LEADER Achterhoek).

(onderste rij, v.l.n.r.): Wim Klompenhouwer (LAG gemeente Oude IJsselstreek, agrarisch adviseur), Esther Ruesen (LAG Aalten, directeur Stadsmuseum Doetinchem), Maurits Steverink (LEADER Achterhoek coördinator food), Bertus Hesselink (LAG gemeente Berkelland, rundveehouder).

Niet op de foto: Joke Emaus (LAG adviseur Regio Achterhoek), Winny Scheeringa (LAG adviseur gemeente Berkelland), Peter Schrijver (Waterschap Rijn en IJssel) en Iris Hakbijl (Provincie Gelderland)

Meer weten over LEADER Achterhoek? Kijk op de website leaderachterhoek.nl

Contactgegevens coördinatoren LEADER Achterhoek:

Jolanda Kemna (coördinator LEADER Achterhoek)
Telefoon: 06-13443166
E-mail: jolandakemna@leaderachterhoek.nl

Maurits Steverink (LEADER Achterhoek coördinator food)
Telefoon: 06-51986693
E-mail: maurits@truefood.nl

LEADER Achterhoek - Europees
Landbouwfonds voor Plattelandsontwikkeling
Europa investeert in zijn platteland.

Contact en informatie:

Kijk op leaderachterhoek.nl of neem contact op met Jolanda
Kemna, LEADER coördinator op telefoon 06-13443166

**Dost Gelre • Gemeente Doetinchem • Gemeente Aalten • Gemeente Winterswijk •
Gemeente Berkelland • Gemeente Bronckhorst • Waterschap Rijn en IJssel •
IJsseldelta • Gemeente Berkelland • Gemeente Winterswijk •**